

PIRMIE SOĻI BAZNĪCĀ

LATVIJAS PAREIZTICĪGĀS BAZNĪCAS SINODES IZDEVNIECĪBAS NODAĻA
2007

*AR VISAUGSTISVĒTĪTĀ RĪGAS UN VISAS LATVIJAS METROPOLĪTA ALEKSANDRA
SVĒTĪBU*

Tulkojums no krievu valodas:

„Первые шаги в храме”, издание Сретенского монастыря

- izdota Maskavā, 2005. gadā.

Šajā izdevumā izmantoti fragmenti no grāmatām:

- **P. Pakalniņš „Ticības mācība pareizticīgiem audzēkņiem”**
- izdota Rīgā, 1940. gadā;
- **Lūgšanu grāmata**
- izdota Rīgā, 2006. gadā.

Ilustrācijas no grāmatas:

- **„Православные богослужения. Таинства и обычаи.”**
- izdota Belostokā, 1992. gadā.

No krievu valodas tulkoja Anna Āboliņa.

Makets - Pēteris Kudiņš.

Atbildīgais par izdevumu - priesteris Jānis (Sičevskis).

Izsakām pateicību Dieva kalpiem Valērijam,

Lidijai un Anastasijai par palīdzību grāmatas izdošanā.

PRIEKŠVārds

Baznīca. Dievnams. Starp daudzām un dažādām ēkām ielas malā to atpazīs ikviens. Pareizticīgo baznīcas jau no ārienes atšķiras ar savu veidolu un svinīgumu - īpaša arhitektūra, stingrās līnijās iezīmētais svinīgums, augstie kupoli, zvanu tornis ar zvaniem, savā vienkāršībā tik skaistie astoņgalu krusti. Dievnams uzrunā ikvienu: gan tādu, kurš tālu no ticības un Baznīcas, gan nekristītu cilvēku, kura sirds bieži vien saprot labāk par cilvēku pašu, kas viņam vajadzīgs, un aicina ienākt. Tā vienkārši ienākt dievnāmā, pastāvēt zem tā augstajām velvēm, ieraudzīt to dievišķo skaistumu, kas staro no senatnīgajām ikonām un freskām, ieklausīties dziedāšanā, kura uzrunā un neatstāj vienaldzīgu nevienu dvēseli, notvert un izjust smalko vīraka smaržu. Klusi pavērot, kā ikonu priekšā kvēl eļļas lampiņas un mirdz svecīšu zeltītās liesmas.

Kas īsti ir tas, kas tā saista cilvēkus? Tā ir Dieva svētība, kas piepilda baznīcu, pēc kuras alkst un kurai atvērta ikviena cilvēka sirds.

Vēl pavisam nesen daudzi baznīcā iegāja reti, slepus, vairīdamies no citiem. Kaunējās aizdedzināt un nolikt sveci ikonas priekšā, kaunējās pārmet krustu. Šodien daudzi ļaudis uz baznīcu nāk ar cerību, ka dievnams kļūs par vietu, kur rast spēku un atbalstu, kļūs par mīlestības pilnām otrajām mājām. Paldies Dievam, šodien baznīcā varam nākt atklāti, nebaidoties un neslēpjoties. Šodien mūsu svētā Pareizticīgā Baznīca ieņem pienācīgu vietu valsts dzīvē un mūsdienu Latvijas sabiedrībā. Pareizticīgie ir līdztiesīgi ar citu kristīgo konfesiju ticīgajiem, un mēs esam pateicīgi Latvijas Republikas valdībai par labvēlīgo un taktisko attieksmi pret Baznīcu un baznīcas dzīves jautājumiem.

Latvijas Pareizticīgā Baznīca vienmēr ir bijusi daudznacionāla. Un arī šodien mūsu draudzēs ir krievi un latvieši, ukraiņi un baltkrievi, gruzīņi un grieķi, moldāvi, igauņi un citu tautību cilvēki. Mūsu Baznīca vienmēr centusies izvairīties no starpnacionāliem konfliktiem; tā savu ganāmpulku audzina kristīgas mīlestības, savstarpējas cieņas un iecietības garā. Sākot no XIX gadsimta 40. gadiem, pareizticīgo dievkalpojumi Latvijā notiek divās valodās - baznīcslāvu un latviešu. Vairāk kā pirms 160 gadiem latviešu valodā tika pārtulkotas un lielās tirāžās izdotas pirmās grāmatas par pareizticību - lūgšanu grāmatas, katehēze un Dievišķās liturģijas teksti. Arī šodien vairākās Latvijas pareizticīgo draudzēs dievkalpojumi notiek latviešu valodā. Regulāri dievkalpojumi latviešu valodā notiek Rīgas Debesbraukšanas pareizticīgo baznīcā Rīgā, Mēness ielā 2. Vairākas latviešu pareizticīgo draudzes atjaunojušās pēdējos gados, pieaug pareizticīgo latviešu skaits: kāds atgriežas pie savu tēvu un vectēvu ticības, kāds Pareizticībā atrod Evaņģēlija patiesību un Dievišķās Mīlestības gaismu. Šiem ļaudīm veltīts šis izdevums, kas latviešu valodā tiek izdots pirmo reizi. Līdzīga satura grāmatas izdotas arī agrāk, bet tagad tās jau ir kļuvušas par bibliogrāfisku retumu.

Tātad šī ir grāmata par pareizticīgo baznīcu un tās dievkalpojumiem. Vienkāršos vārdos tā sniedz priekšstatu par pa-reizticīgo baznīcas dievkalpojumu garīgo nozīmi un saturu un par pareizticīgo baznīcas iekārtojumu un simboliku. Apmeklējot baznīcu, mēs bieži vien par to nezinām neko, nezinām pat tās nosaukumu. Rīgā bieži vien dzirdam „Lielā katedrāle” „Kristus Piedzimšanas katedrāle” vietā, „dzeltenā” jeb „apaļā baznīca” - „Nevas Aleksandra baznīca” vietā, „baznīca Gogoļa ielā” - „Dievmātes Pasludināšanas baznīca” vietā. Vēl mazāk zinām par baznīcas iekšējo iekārtojumu un tajā notiekošajiem dievkalpojumiem, kā arī - kā uzvesties Dievnāmā. Tādēļ nākas novērot, ka ļaudis staigā pa baznīcu pašos svinīgākajos un nozīmīgākajos

dievkalpojuma brīžos, lai noliktu svecīti, vai kā siltos laika apstākļos baznīcā ienāk ģērbusies vien šortos un bez-piedurkņu krekliņos... Baznīcas kalpotājiem bieži vien uzdod jautājumus - kur un kā nolikt svecīti, kad un kādas lūgšanas lasīt, kur baznīcā drīkst stāvēt, kā lietot svēto ūdeni utt. Šo jautājumu vienkāršība un naivums liecina par zināšanu trūkumu un arī par vēlēšanos uzzināt ko vairāk par ticību.

Šī grāmata, domāta zinātkārajiem un dievbijīgajiem lasītājiem, sniegs atbildes uz daudziem šādiem jautājumiem. Tā stāsta par pareizticīgo baznīcas un altāra iekārtojumu, par ikonostasu, klirosiem, ikonām un karogiem, par ticīga cilvēka uzvedību baznīcā dievkalpojuma laikā un arī tad, kad dievkalpojums nenotiek. Citās nodaļās stāstīts par dievkalpojumiem, par baznīcā notiekošajām svētdarbībām un to simboliku, īpašu vietu ierādot Dievišķajai liturģijai un Svētā Vakarēdiena sakramentam. Grāmata stāsta par krusta zīmi un klanīšanos, par slavēšanu un pieminēšanu, par prosforām, artosu, antidoru un svēto ūdeni, par baznīcas svecēm un pirmajām lūgšanām.

Kādreiz ļaudis to visu zināja jau no bērnības. Dievbijība un baznīcas tradīciju izpilde bija ierasta lieta katrā ģimenē, un bērni pie tā bija pieraduši jau kopš dzimšanas. Šodien šīs zināšanas ir sastopamas reti, bet liela ir cilvēku vēlme tās apgūt. Izjust un saprast savu ticību, ar to saistītās tradīcijas un paradumus. Šādas zināšanas stiprina ticību, dara lūgšanu apzinātu, nes mieru cilvēka dvēselē. Ceram, ka mūsu izdevums palīdzēs tiem, kuri meklē zināšanas, kuri grib iemīlēt Dievnamu, kuri šeit grib justies kā tēva mājās, sava Debesu Tēva Mājās.

Gribētos, lai grāmatas par pareizticību latviešu valodā tiktu izdotas arvien vairāk. Ar prieku aicinām visus ieinteresētos piedalīties šajā Dievam tīkamajā darbā.

Lai Dieva svētība ir ar visiem šīs grāmatas lasītājiem, un patiesi vēlu Jums, mani dārgie, garīgu pilnveidošanos, garīgu izaugsmi un mīlestību uz Svēto Baznīcu.

+ *M. Aleksandrs*

RĪGAS UN VISAS LATVIJAS METROPOLĪTS ALEKSANDRS

PAR NEPIECIEŠAMĪBU APMEKLĒT DIEVNAMU

Mūsu Kungs Jēzus Kristus, Kas nācis uz zemes mūsu pestīšanas dēļ, ir izveidojis Baznīcu, kurā Pats neredzami ir klāt arī šodien, sniedzot mums visu nepieciešamo mūžīgajai dzīvei, Baznīcu, kurā „neredzami Debesu Spēki kalpo”, kā teikts pareizticīgo dziedājumā. „Kur divi vai trīs pulcējušies Manā vārdā, tur Es esmu viņu vidū” (Mt. 18, 20) - šādus vārdus Pestītājs sacīja Saviem mācekļiem apustuļiem un mums visiem, kuri ticam Viņam. Tādēļ tie, kas reti apmeklē Dievnamu, daudz zaudē. Vēl vairāk grēko tie vecāki, kas nerūpējas par to, lai viņu bērni apmeklētu baznīcu. Atcerieties Pestītāja vārdus: "Laidiet bērniņus un neliedziet tiem pie Manis nākt, jo tādiem pieder Debesu valstība." (Mt. 19,14).

Pestītājs mums saka: „Cilvēks nedzīvo no maizes vien, bet no ikkatra vārda, kas iziet no Dieva mutes." (Mt. 4, 4). Cilvēka dvēselei garīgā barība ir tikpat nepieciešama, cik ēdiens miesas spēku uzturēšanai. Un kur gan kristietis izdzirdēs Dieva Vārdu, ja ne baznīcā, kur Pats Kungs neredzami pamāca tos, kuri pulcējušies Viņa vārdā. Kā mācība tiek sludināta baznīcā? Praviešu un apustuļu, kuri runāja Svētā Gara iedvesmoti, Paša Pestītāja mācība, Kas ir patiesā Gudrība, patiesā Dzīvība, patiesais Ceļš un patiesā Gaisma, kura apgaismo ikvienu cilvēku, kurš nācis šajā pasaulē.

Baznīca ir Debesis uz zemes. Pēc Baznīcas mācības kristieši, apmeklējot dievnamu, saņem svētību, kas veicina visus viņu labos darbus. „Kad sadzirdi baznīcas zvana skaņas, kas visus aicina uz lūgšanu, un sirds tev saka - *dosimies uz Dievnamu* - atliec, ja vari, visus darbus un steidzies uz dievnamu" - pamāca svētītājs Teofans Vientuļnieks, - „zini, ka tavs Sargeņģelis tevi aicina dievnama patvērumā; ka viņš, debesu iemītnieks, atgādina tev par zemes Debesīm, lai tur svētītu tavu dvēseli ar Kristus svētību, lai iepriecinātu tavu sirdi ar debesu mierinājumu, bet varbūt - kurš zina? - viņš tevi aicina turp arī tādēļ, lai glābtu no kārdinājumiem, no kuriem tu netiktu pasargāts, palikdams mājās, vai arī tādēļ, lai tu patvertos dievnamā no draudošām briesmām."

Ko kristietis mācās baznīcā? Debesu gudrību, kuru uz zemes atnesa pats Dieva Dēls - Jēzus Kristus! Šeit viņš uzzina par Pestītāja zemes dzīvi, iepazīstas ar svēto tēvu dzīvi un mācībām, piedalās baznīcas lūgšanā. Bet kopīgai ticīgo lūgšanai ir varens spēks.

Vēsturē ir daudz piemēru, ko iespēj viena taisna cilvēka lūgšana, bet vēl lielākus augļus nes baznīcā pulcējušos cilvēku kopīga lūgšana. Kad apustuļi gaidīja Svētā Gara nonākšanu, kā to bija solījis Kristus, viņi kopā ar Dievmāti Sinajas namā bija vienoti lūgšanās. Pulcējoties Dievnamā, mēs gaidām, ka arī uz mums nonāks Svētais Gars. Tā arī notiek... ja vien mēs paši tam neliekam šķēršļus.

Piemēram - nepietiekami atvērtas sirdis traucē draudzei vienoties kopīgā lūgšanā. Mūsdienās tas bieži notiek tādēļ, ka ticīgie Dievnamā neuzvedas tā, kā to prasa šīs vietas svētums un varenība. Tātad, kā īsti ir iekārtota baznīca un kā tajā uzvesties?

BAZNĪCAS IEKĀRTOJUMS

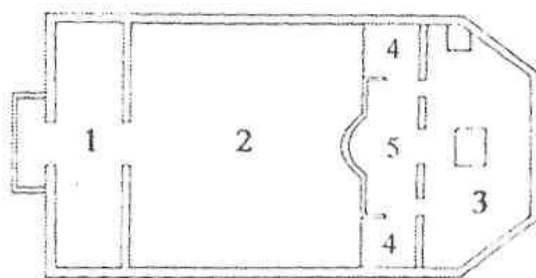
Baznīca jeb dievnams gan pēc sava ārēja izskata, gan pēc iekšējās uzbūves atšķiras no visām citām celtnēm. Ļoti bieži dievnams ir būvēts krusta formā, jo ar Krustu Pestītājs mūs atbrīvoja no sātana varas. Vissenākais dievnama veids - iegarens četrstūris, līdzīgs kuģim, kas simbolizē Baznīcu, līdzīgi Noasa šķirstam, glābj mūs dzīves jūras vētrās un

novēd mierīgā ostā -Debesu Valstībā. Ir arī baznīcas, kurām ir apļveida forma -mūžības zīme, vai astoņstaru zvaigzne, kas simbolizē, ka Baznīca, līdzīgi ceļazvaigznei, apgaismo mūsu ceļu šajā pasaulē.

Dievnamu parasti noslēdz *kupols*, kas simbolizē debesis, kurp lūgšanas laikā ticīgie paceļas ar savu sirdi un prātu. Kupolu vainago *tornis (galva)*, uz kura tiek novietots *krusts* - par godu Baznīcas Galvai Jēzum Kristum. Bieži vien baznīcai ir nevis viens, bet vairāki torņi: *divi* nozīmē Jēzus Kristus divas būtības (Dievišķo un cilvēcisko), *trīs* - Svētās Trijādības Trīs Personas, *pieci torņi* simbolizē Jēzu Kristu un četrus evaņģēlistus, *septiņi* -septiņus noslēpumus un septiņus Vispasaules Koncilus, *deviņi*-deviņas eņģeļu kārtas, *trīspadsmi* - Jēzu Kristu un divpadsmitapustuļus. Ir gadījumi, kad baznīcai ir vēl vairāk torņu.

Virs ieejas baznīcā vai arī blakus baznīcai ir *zvanu tornis*, kurā atrodas *zvani*, kuru skaņas ļaudis aicina uz lūgšanu vai arī pavēsta par baznīcā notiekošā dievkalpojuma svarīgākajām daļām.

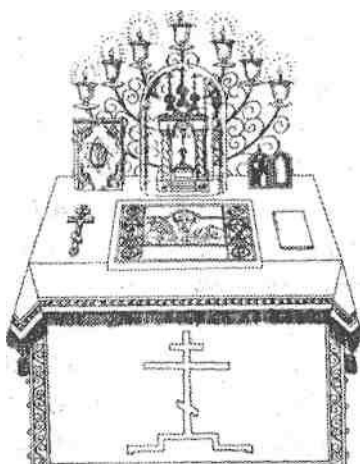
Ieejas durvis ierīko dievnama vakara (rietumu) pusē, lai kristiešiem atgādinātu, ka viņiem jābēg no vakara, tumsas, ļaunā gara pretī gaismai, saulei - Kristum, kurš parādījās austrumos.

Baznīcas plāns:

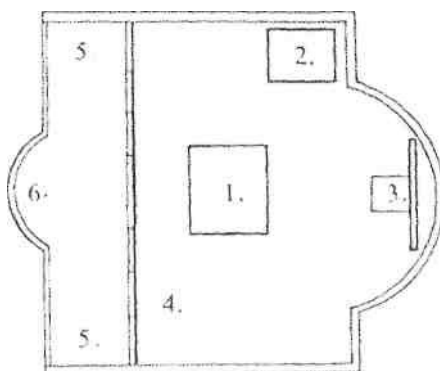
1. Priekšnams.
2. Vidusdaļa.
3. Altāris.
4. Soleja.
- Amvons.

Pareizticīgo dievnams savā iekšējā iekārtojumā iedalās trīs daļās: altārī, vidusdaļā un priekšnamā. Altāris simbolizē Debesu Valstību. Vidusdaļā stāv visi ticīgie. Priekšnamā agrīnajos kristietības laikos stāvēja tie, kuri gatavojās kristībām (kristībā mācāmie ļaudis). Mūsdienās priekšnamā dažreiz sūta stāvēt smagi nogrēkojušos grēku nožēlai. Priekšnamā var nopirkt svecas, iesniegt zīmītes pieminēšanai, pasūtīt aizlūgumus par veselību un mirušajiem, u.c. Pirms ieejas priekšnamā bieži vien ir izveidots lievenis.

Kristiešu baznīcas tiek celtas ar altāri uz *austrumiem* - uz to pusi, kur lec saule. Kungu Jēzu Kristu, no Kura mums atspīdēja neredzamā Dievišķā gaisma, mēs dēvējam par „Taisnības Sauli”, kurš atnācis no „Austrumu augstumiem”.

Katra baznīca ir veltīta Dievam un tiek iesvētīta par godu kādam svētam notikumam vai Dieva izredzētajam. Ja dievnamā ir vairāki altāri, tad katrs no tiem tiek iesvētīts par godu kādiem īpašiem svētkiem vai svētajam. Šie altāri, izņemot galveno, tiek saukti par *sānaltāriem*.

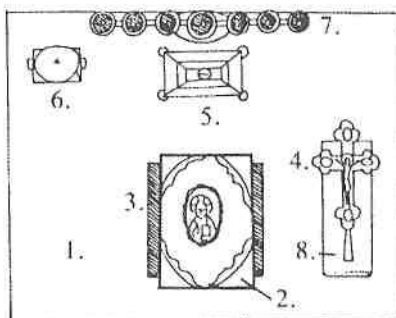

Altāra plāns:

1. Altārgalds.
2. Upurgalds.
3. Augstā vieta un ikona.
4. Ikonostass.
5. Soleja
6. Amvons.

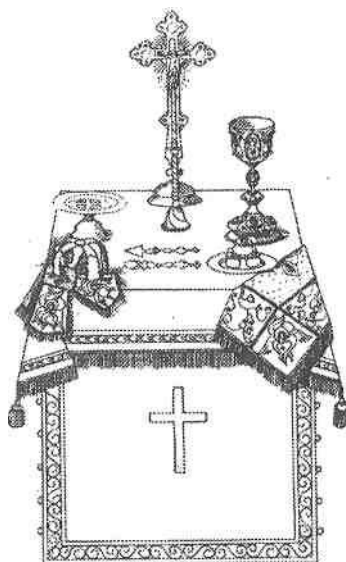
Pati galvenā baznīcas daļa ir altāris. Pats vārds „altāris” (lat. „alta ara”) nozīmē „augsts upura galds”. Tas arī bieži vien atrodas augstāk par pārējām baznīcas daļām. Altārī garīdznieki kalpo dievkalpojumu un šeit atrodas lielākais svētums – altārgalds (tronis). Šādi to dēvē tādēļ, ka uz tā notiek Svētā Vakarēdiena (Dievmielasta) noslēpums, kad maize un vīns pārtop Kristus Miesā un Asinīs, un kurā neredzami ir klāt Pats Kungs. Altārgalds ir īpašs iesvētīts galds, kurš ietērpts divos tērpos: apakšējais ir no balta audekla, bet augšējais - no dārga, krāsaina auduma. Uz altārgalda atrodas svētlietas - antiminss, krusts, Evaņģēlijs un Svēto Dāvanu uzglabāšanas trauciņš - kurām pieskarties drīkst tikai svētkalpotāji, garīdzniecības kārtam piederīgie -bīskapi, priesteri, diakoni.

Antimins ir bīskapa iesvētītlakats ar Jēzus Kristus apbedīšanasattēlu. Antiminsā iešūta kāda svētārelikviju daļiņa par piemiņu tam, ka senos laikos kristieši pulcējāsuz dievkalpošanu pie mocekļukapenēm. Bīskapa iesvētīts anti-minss liecina, ka dievkalpošanudievnamā notur ar bīskapa svētību. Lakatu sauc par „antiminsu”, t.i., „altārgalda aizvietotāju” tādēļ, ka tam ir altārgalda nozīme, un nepieciešamības gadījumā uz tā var noturēt liturģiju. Krusts uz altāra apzīmē Jēzus Kristus kā mūsu Pestītāja klātbūtni, bet Evaņģēlijs apzīmē Viņa kā Patiesības Sludinātāja klātbūtni.

Altārgalda plāns:

1. Altārgaldū pārklājošs lakats.
2. Sv. Evaņģēlijs.
3. Antimins.
4. Krusts.
5. Sv. Dāvanu uzglabāšanas trauciņš.
6. Kristību trauciņš.
7. Septiņu sveču lukturis.
8. Lakats lūpu noslaucīšanai pēc Sv. Vakarēdiena saņemšanas.

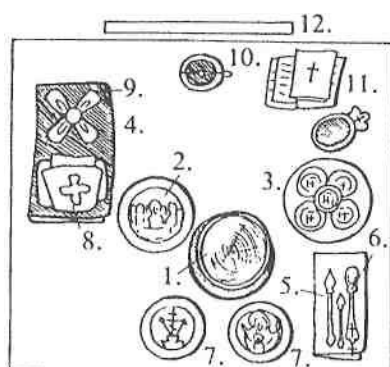

Svētās Dāvanas uzglabājas uz altārgalda atsevišķā trauciņā, lai varētu pasniegt Svēto Vakarēdienu ticīgajiem tajā laikā, kad liturģiju nenotur, kā arī Dieva mielasta pasniegšanai slimniekiem mājās. Bez šiem priekšmetiem uz altārgalda atrodas pārnēsājamais trauciņš, lai Svētās Dāvanas nepieciešamības gadījumā varētu nogādāt slimnieka mājās.

Vietu aiz altārgalda pie pašas austrumu sienas sauc par *augsto vietu*, tā parasti ir veidota kā paaugstinājums.

Pa kreisi no altārgalda, altāra ziemeļaustrumu daļā, atrodas *upurgalds*, uz kura tiek sagatavotas liturģijai nepieciešamās dāvanas – vīns un maize Svētajam Vakarēdienam.

Upurgalds

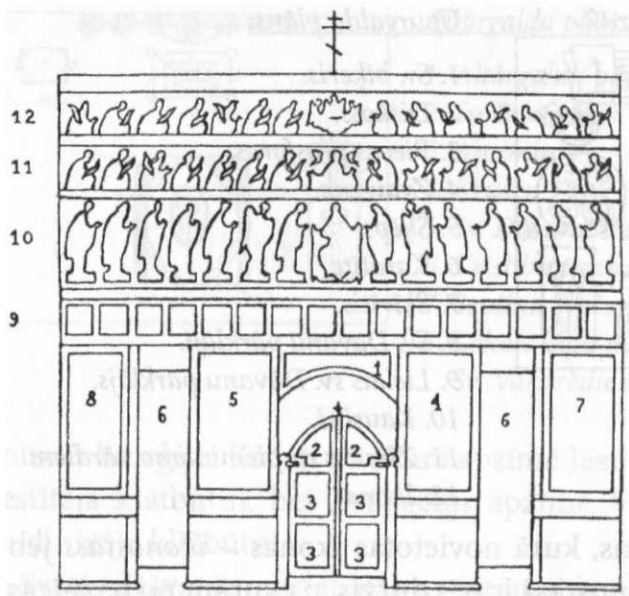

Upurgalda plāns:

1. Sv. biķeris.
2. Diskoss.
3. Piecas prosforas.
4. Zvaigzne.
5. Šķēps.
6. Karoīte.
7. Šķīvītis.
8. Sv. Dāvanu pārklāji.
9. Lielais sv. Dāvanu pārklājs.
10. Kausiņš.
11. Zīmītes ar pieminamo vārdiem.
12. Ikona.

Altāri no baznīcas vidusdaļas šķir īpašs nodalījums, kurā novietotas ikonas - *ikonostass* jeb *svētgleznu stāvs*. Ikonostasā ir trīs durvis, pa kurām no baznīcas vidējās daļas var ieiet altārī. Vidējās, plašākās durvis sauc par *Ķēniņa vārtiem*, tādēļ, ka caur tām Pats Kungs Jēzus Kristus, Slavas Valdnieks, neredzami pienāk pie biķera ar Svētajām Dāvanām. Caur Ķēniņa vārtiem nedrīkst ieiet neviens cits, kā svētkalpotāji - bīskapi un priesteri, kā arī diakoni atsevišķos Visnakts dievkalpojuma un Dievišķās liturģijas brīžos. Sānu durvis - *ziemeļu un dienvidu* - dēvē arī par *diakonu durvīm*, visbiežāk pa tām ieiet diakoni.

Ķēniņa vārtos izvietotas Visšķīstās Jaunavas Marijas, erceņģeļa Gabriela un četru evaņģēlistu ikonas. Tās simbolizē uz dievgalda atnesto cilvēces pestīšanas upuri, ko Jaunavai Marijai pasludināja erceņģelis Gabriels un ko mēs zinām no evaņģēlijiem. Pa labi no Ķēniņa vārtiem ikonostasā novietota Pestītāja ikona, pa kreisi - Dievmātes ikona, tālāk - īpaši godājamu svēto ikonas. Pa labi no Pestītāja ikonas parasti tiek novietota *baznīcas ikona*: tajā attēlots svētais vai notikums, kuram par godu iesvētīta baznīca.

Ikonostass:

1. Sv. Vakarēdiens.
- 2.-3. Ķēniņa vārti.
2. Labās vēsts Pasludināšana.
3. Četri evaņģēlisti.
4. Pestītājs
5. Dievmāte.
6. Diakonu durvis.
7. Baznīcas ikona.
8. Cita ikona.
9. Divpadsmit gada svētki.
10. Sv. Apustuļi.
11. Praviēši.
12. Patriarhi un pirmtēvi.

Ikonas izvietotas arī gar baznīcas sienām īpašos rāmjos - *kiotos*, tās atrodas arī uz *analojiem* - īpašiem galdiņiem ar slīpu virsmu.

Paaugstinājumu ikonostasa priekšā sauc par *soleju*. Solejas *vidusdaļu*, kas iepretim ķēniņa vārtiem paplašinās pusovālā, sauc par *amvonu*. Šeit diakons saka ektēnijas un lasa Evaņģēliju, no šejienes sprediķi saka garīdznieks. No amvona ticīgajiem tiek pasniegts Svētais Vakarēdiens.

Solejas labajā un kreisajā pusē paredzētas vietas lasītājiem un dziedātājiem - *klirosi*. Blakus klirosiem novietoti *baznīcas karogi*, uz kuriem attēloti svēto atveidi. Baznīcas karogus parasti nes krusta gājienos. Katedrālēs, kā arī ikvienā citā dievnamā virsgana dievkalpojuma laikā baznīcas vidū tiek likts *virsgana amvons vai katedra*, uz kuras virsgans tiek ietērpts dievkalpojuma tērpā un stāv pirms liturģijas, lūgšanu laikā un citos baznīcas dievkalpojumu brīžos.

Baznīcā atrodas arī Krustā sistā Pestītāja tēls, ko bieži dēvē par *Golgātu* - šeit lūdzas par mirušajiem. Šeit tiek kalpoti aizlūgumi par mirušajiem - *panihīdas*.

Svēto un godājamo ikonu priekšā novietoti *svečturi*, kuros ticīgie liek sveces. No baznīcas kupola vidus uz leju karājas liela lustra - *panikadila*, kurā novietotas daudzas sveces, mūsdienās visbiežāk elektriskās, kas tiek aizdedzinātas svinīgākajos dievkalpojumu brīžos.

PAR UZVEDĪBU BAZNĪCĀ

Ienāc svētajā Dievnamā ar garīgu prieku. Atceries, ka Pats Pestītājs apsolījis tevi bēdās mierināt: „Nāciet šurp pie Manis visi, kas esat bēdīgi un grūtsirdīgi, Es jūs gribu atvieglināt” (Mt. 11,28).

Ceļā uz dievnamu lūdzies pie sevis: „Ieiešu Tavā namā un bijībā pielūgšu Tevi Tavā svētnīcā. Kungs, vadi mani Savā taisnībā manu naidnieku dēļ, taisno manu ceļu Tavā priekšā. Viņu mutēs nav patiesības, viņu sirdis ir pilnas posta, viņu rīkle ir atvērts kaps, ar savu mēli tie glaimo. Sodi tos, Dievs, lai krīt paši dēļ sava viltus, atgrūd tos viņu daudzo grēku dēļ, jo viņi, Kungs, sacēlas pret Tevi. Lai priecājas visi, kas cer uz Tevi, gavilē mūžam un Tu pasargi viņus, lai līksmo Tevī, kas mīl Tavu vārdu. Jo Tu svētī taisno, Kungs - kā ar vairogu, sedz to ar Savu žēlastību.” (Ps. 5:8-13)

Dievnamā vienmēr ienāc ar pazemību un lēnprātību, lai arī no tā izietu taisnots kā Evaņģēlijā minētais pazemīgais muitnieks.

Kad, ienākot dievnamā, redzi svētās ikonas, domā par to, ka Pats Kungs un visi svētie redz tevi; esi šajā laikā īpaši godbijīgs un bijā Dievu.

Ieejot baznīcā, apzīmē sevi ar krusta zīmi, trīs reizes paklanies un saki: „Kungs, mans Radītāj, apžēlo mani”, „Dievs, esi man, grēciniekam, žēlīgs”, „Bez gala daudz esmu grēkojis, Kungs, piedod man.”

Pēc tam, paklanījies uz labo un kreiso pusi agrāk atnākušajiem, stāvi uz vietas un klausies psalmus un lūgšanas, ko lasa baznīcā, taču nerunā pie sevis citas, paša lūgšanas un nelasi tās no grāmatām atsevišķi no baznīcas dziedāšanas, jo tādus nosoda svētais apustulis Pāvils kā tādus, kuri atstāj baznīcas sapulci (Ebr. 10, 25). Tas nenozīmē, ka mēs nevaram sekot dievkalpojuma kārtībai, kas iespiesta grāmatā, galvenais - nelasīt citas lūgšanas, kuras neattiecas uz dievkalpojumu, kurā piedalies. Labi, ja baznīcā ir vieta, kur esi pieradis stāvēt. Ej uz to klusu un citus netraucējot, bet, ejot garām Ķēniņa vārtiem, apstājies, godbijīgi pārmet krustu un paklanies. Ja tādas vietas vēl pagaidām nav, nemulsti. Netraucējot citiem, nostājies brīvā vietā tā, lai dzirdētu dziedāto un lasīto.

Uz baznīcu nāc laikus, lai paspētu līdz dievkalpojuma sākumam nolikt sveces, pasūtīt aizlūgumus, godināt ikonas. Ja tomēr nokavē, esi uzmanīgs, lai netraucētu citus lūgšanās. Ieejot baznīcā sešpsalmes vai Evaņģēlija lasīšanas laikā, vai liturģijas laikā pēc Ķerubu dziesmas (Euharistiskā kanona laikā, kad notiek Svēto Dāvanu pārvēršana), paliec pie ieejas durvīm līdz šo svarīgo dievkalpojuma daļu nobeigumam.

Lai tava attieksme pret baznīcas sveci ir godbijīga: tā ir mūsu kvēlās lūgšanas simbols Kunga, Viņa Visšķīstās Mātes un Dieva svēto priekšā. Sveces aizdedzina vienu no otras un, pakausējot tās lejasgalu, novieto svečturī. Svecei jāstāv taisni. Ja lielu svētku dievkalpojumos kalpotājs apdzēs tavu sveci, pirms tā nodegusi, lai atbrīvotu vietu citai svecei, nekļūsti grūtsirdīgs: Visuredzošais un Visuzinošais Kungs tavu upuri jau ir pieņēmis.

Dievkalpojuma laikā centies nestaigāt pa baznīcu pat tādēļ, lai noliktu sveces. Arī noliekties pie ikonām vajadzētu pirms dievkalpojuma un pēc tā, vai tam noteiktā laikā - piemēram, Visnakts dievkalpojumā eļļas svaidīšanas laikā.

Kā jau minēts, atsevišķi dievkalpojumu brīži prasa īpašu uzmanību: Evaņģēlija lasīšana, Dievmātes dziesma un Lielā Slavās dziesma Visnakts dievkalpojumā, lūgšana „Kristus, Vien-piedzimis Dēls un Vārds, Kas nemirstīgs...” un visa liturģija, sākot no Ķerubu dziesmas.

Baznīcā klusēdams paklanoties sasveicinies ar pazīstamiem, pat ar īpaši tuviem

nesasveicinies, dodams roku, un nevaicā neko - esi patiesi pieklājīgs. Neesi ziņkārīgs un nepēti apkārtējos, bet lūdzies, iedziļinoties dievkalpojuma kārtībā un saturā.

Pareizticīgo baznīcā dievkalpojuma laikā pieņemts stāvēt kājās. Sēdēt drīkst tikai kafizmu (lasījumi no Psalmiem) un paremiņu (lasījumi no Vecās un Jaunās Derības lielā Vakara dievkalpojuma laikā lielo svētku un īpaši godājamu svēto piemiņas dienu priekšvakarā) lasīšanas laikā. Pārējā dievkalpojuma laikā apsēsties, lai atpūstos, atļauts tikai veselības stāvokļa dēļ. Ļoti labi par miesas vājību sacījis svētītājs Maskavas Filarets: „Labāk sēžot domāt par Dievu, nekā stāvēt - par kājām.”

Dievnamā lūdzies kā dievkalpojuma dalībnieks, bet ne kā vienkāršs klātesošais, lai lūgšanas un dziedājumi, kurus lasa un izpilda, nāktu no tavas sirds; uzmanīgi seko dievkalpojuma kārtībai, lai lūgtos tieši par to, par ko tajā brīdī lūdzas visa Baznīca.

Ja esi atnācis kopā ar bērniem, seko, lai viņi uzvestos atturīgi un netrokšnotu, radini viņus lūgties. Ja bērnam nepieciešams iziet, saki, lai pārkrustās un klusu iziet, vai arī izved viņu pats.

Nekad neļauj bērniem dievnamā ēst, izņemot tos gadījumus, kad tiek izdalīta svētītā maize.

Ja mazs bērns baznīcā sāk raudāt, nekavējoties izved vai iznes viņu.

Nenosodi baznīcas kalpotāju vai klātesošo dievlūdzēju netīšas kļūdas, - derīgāk ir ieskatīties savos trūkumos un lūgt Dievam piedošanu par saviem grēkiem. Gadās, ka dievkalpojuma laikā

kāds jūsu acu priekšā traucē klātesošajiem lūgties. Nesatraucies, nevienu neaiztiek (ja vien nenotiek huligāniska rīcība vai zaimošana). Centies nepievērst uzmanību, bet ja savas vājības dēļ nevari pārvarēt kārdinājumu, labāk klusiņām pārej uz citu vietu.

Kad dodies uz dievnamu, jau mājās sagatavo naudu svecēm, prosforām un baznīcas ziedojumiem: nav ērti mainīt naudu sveču pirkšanas laikā, jo tas traucē gan dievkalpojuma norisei, gan dievlūdzējiem. Sagatavo naudu arī žēlastības dāvanām.

Bez nepieciešamības neatstāj baznīcu līdz dievkalpojuma beigām, jo tas ir grēks Dieva priekšā. Ja tā noticis, nožēlo to grēksūdzē.

Viens no senajiem baznīcas paradumiem, kuru šodien vairs tik stingri neievēro, nosaka, ka vīrieši stāv baznīcas labajā pusē, bet sievietes - kreisajā. Šī pati tradīcija nosaka, ka arī pie Vakarēdiena un uz eļļas svaidīšanu pieņemts doties atsevišķi - vispirms vīriešiem, pēc tam sievietēm. Ejā no galvenajām durvīm līdz Ķēniņa vārtiem neviens nestāv.

Sievietes baznīcu apmeklē vienkārši ģērbtas, kleitā vai svārkos, ar apsegtu galvu un, vēlams, bez kosmētikas. Nekādā gadījumā nav pieļaujams saņemt Svētās Dāvanas un skūpstīt ikonas ar krāsotām lūpām.

Dažās baznīcās izveidojušās savas „dievbijīgas” tradīcijas, kuras, piemēram, paredz, ka sveci drīkst likt tikai ar labo roku, salikt rokas „laiviņā” pie garīdznieka vārdiem „Miers lai ir ar jums visiem”, „Tā Kunga svētība lai ir ar jums visiem...” un tamlīdzīgi. Atcerēsimies, ka šie noteikumi nav pieminēti Baznīcas Nolikumā un nav būtiski pareizticīgo dzīvē. Tādēļ nevajag satraukties, uzklausat vecāku cilvēku pamācības. Pazemīgi saņemot viņu aizrādījumus, saki „piedodiet” un necenties pats viņus „apgaismot”. Tādēļ baznīcā ir svētkalpotāji, kuru darbs tas ir.

Galvenais ir - savstarpēja draudzes locekļu mīlestība un dievkalpojuma satura izpratne.

PAR BAZNĪCAS DIEVKALPOJUMIEM

Sabiedriskie dievkalpojumi (publiskie dievkalpojumi) jeb, kā tautā dēvē, baznīcas dievkalpojumi, - tas ir galvenais, kam paredzēti mūsu dievnami. Pareizticīgā Baznīca ik dienas savos dievnamos kalpo *vakara, rīta* un *dienas dievkalpojumus*. Katrs no šiem dievkalpojumiem savukārt iedalās smalkāk, un tie visi kopā veido *vienotu diennakts dievkalpojumu loku*:

1. Vakara dievkalpojums sastāv no 9. stundas, vakara un pavakara dievkalpojuma.
2. Rīta dievkalpojums - no pusnakts dievkalpojuma, rīta un 1. stundas dievkalpojuma.
3. Dienas dievkalpojums - no 3. stundas, 6. stundas un Dievišķās liturģijas.

Šādā veidā viss diennakts dievkalpojumu loks sastāv no deviņiem dievkalpojumiem.

Pareizticīgo dievkalpojumos daudz aizgūts no Vecās Derības laikiem. Piemēram, jaunās dienas sākums ir nevis pusnaktī, bet pulksten sešos vakarā. Tieši tādēļ pirmais diennakts loka dievkalpojums ir Vakara dievkalpojums.

Vakara dievkalpojumā vēstīts par Vecajā Derībā aprakstītajiem galvenajiem vēsturiskajiem notikumiem: par pasaules radīšanu, par mūsu pirmo senču grēkā krišanu, par Mozum dotajiem baušļiem un praviešu kalpošanu. Šajā dievkalpojumā kristieši pateicas Kungam par nodzīvoto dienu.

Saskaņā ar Baznīcas Kanoniem pēc vakara dievkalpojuma paredzēts kalpot *pavakara dievkalpojumu*. Tas pēc savas būtības ir kopīgas lūgšanas pirms gulētiešanas, kurās atceramies Kristus nokāpšanu ellē un taisno atbrīvošanu no sātana varas.

Pusnaktī paredzēts kalpot trešo diennakts dievkalpojumu loka dievkalpošanu - *pusnakts dievkalpojumu*. Šis dievkalpojums iedibināts, lai atgādinātu kristiešiem par Pestītāja Otro atnākšanu un Pastaro Tiesu.

Pirms saules lēkta tiek kalpots *rīta dievkalpojums* - viens no garākajiem dievkalpojumiem. Tas veltīts Pestītāja zemes dzīvei un satur daudz grēku nožēlas un pateicības lūgšanas.

Par *pirmo, trešo, sesto* un *devīto stundu* sauc dievkalpošanas, kuras jānotur stundās pēc ebreju laika skaitīšanas, kad stundas skaitīja no saules lēkta. Pēc mūsu laika skaitīšanas šīs stundas atbilst sestajai, devītajai un divpadsmitajai stundai pēc pusnakts un trešajai stundai pēc pusdienas. Pēc sava sastāva stundu dievkalpošanas ir vienādas. Katras stundas dievkalpošana sastāv no divām daļām, kur vienā ietilpst psalmi, otrā lūgšanas. Kā psalmi, tā arī lūgšanas atbilst tiem pieminamajiem notikumiem, kuriem veltīta viena vai otra stunda.

Pirmās stundas dievkalpošana ir pirmā dienas dievkalpošana. Tās mērķis - izlūgties Dieva svētību gaidāmajiem dienas darbiem un reizē atgādināt, ka šai stundā Kungs Jēzus Kristus tika nodots Pilāta tiesai.

Trešās stundas dievkalpošana mums atgādina par Jēzus Kristus notiesāšanu uz nāvi un par Svētā Gara nonākšanu uz apustuļiem.

Sestās stundas dievkalpošana veltīta Pestītāja Krusta ciešanu piemiņai, bet *devītā stunda* - Viņa Krusta nāves piemiņai.

Galvenais Pareizticīgās Baznīcas dievkalpojums ir *Dievišķā liturģija* - diennakts dievkalpojumu loka centrālā daļa. Atšķirībā no citiem dievkalpojumiem, liturģijā ne tikai piemin Dievu

un Pestītāja zemes dzīvi, bet ticīgajiem šajā laikā ir patiesa iespēja savienoties ar Viņu Svētā Vakarēdiena sakramentā, kuru iedibināja Pats Pestītājs Noslēpumu Pilnajā Vakarā. Liturģijai jānotiek starp 6. un 9. stundu līdz pusdienlaikam, tādēļ to dēvē arī par *pusdienas dievkalpojumu*.

Mūsdienu dievkalpojumu prakse radījusi izmaiņas Kanonā paredzētajā. Tā, piemēram, draudžu baznīcās *pavakara dievkalpojumu* kalpo tikai Lielā Gavēņa laikā, bet *pusnakts dievkalpojumu* - vienreiz gadā, Kristus Gaišās Augšāmcelšanās priekšvakarā. Reti tiek kalpota arī 9. stunda. Atlikušās sešas diennakts loka dievkalpošanas apvienotas divās grupās pa trīs dievkalpojumiem.

Vakarā vienu pēc otra kalpo Vakara, Rīta dievkalpojumu un 1. stundu. Svētdienu un svētku dienu priekšvakarā šis kalpošanas apvienotas vienā - *Visnakts dievkalpojumā*. Senatnē kristieši patiesi bieži vien lūdzās līdz rītausmai, t.i. - bija nomodā visu nakti. Mūsdienās Visnakts dievkalpojumi draudžu baznīcās ilgst divas līdz četras stundas, bet klosteros - trīs līdz sešas stundas.

No rīta pēc kārtas tiek kalpotas 3., 6. stunda un Dievišķā liturģija. Baznīcās ar lielām draudzēm svētdienās un svētkos tiek kalpotas divas Dievišķās liturģijas - agrīnā un vēlīnā. Gan viena, gan otra sākas ar stundu dievkalpošanu.

Tajās dienās, kad liturģija nav paredzēta, piemēram, Ciešanu nedēļas Piektdienā, tiek kalpots dievkalpojums, kuru kalpo Liturģijas vietā - šis dievkalpojums sastāv no dažiem liturģijas dziedājumiem un it kā „attēlo” to (no krievu vai. „последование изобразительных”). Bet pastāvīga dievkalpošanas statusa šim dievkalpojumam nav.

Pie dievkalpošanas pieder visi Noslēpumi (Sakramenti), dievkalpojumi, akafistu lasīšana, kopīgas draudzes locekļu rīta un vakara lūgšanas, un lūgšanu pirms Svētā Vakarēdiena lasīšana baznīcā.

Paralēli baznīcas ikdienas dievkalpojumiem (kā rīta, vakara vai stundu dievkalpošana) notiek arī dievkalpošanas kristiešu vajadzībām - Kristību, Laulību, Eļļas svaidīšanas sakramenti, aizlūgumi, mirušo izvadīšana un citas.

PAR VISNAKTS DIEVKALPOJUMA UN DIEVIŠKĀS LITURĢIJAS BŪTĪBU

Ir lūgšanas, ko lasa visos dievkalpojumos, un lūgšanas, ko lasa tikai kādā noteiktā dievkalpojumā. Visos dievkalpojumos visbiežāk lasa tā saucamās *ektēnijas*.

Ektēnija (grieķu vārds, kas nozīmē „stiepta lūgšana”) ir lūgšana, kas sastāv no vairākiem īsiem lūgumiem. Tās iedala: lielā, mazā, trīskāršā un lūdzamā ektēnija.

Lielā ektēnija sākas ar vārdiem „Mierā lūgsim Kungu!”, seko lūgumi par dvēseļu pestīšanu, par visas pasaules mieru, svēto Dieva draudžu labklājību; par dievnamu, kurā notiek dievkalpošana, par dievnama apmeklētājiem; par augstisvē-tītājiem pareizticīgiem Patriarhiem, Latvijas Pareizticīgās baznīcas Virsganu, vikāru, bīskapiem, priesteru un mūku kār-tu, diakoniem, par visiem Baznīcas kalpiem un ļaudīm. Par Latvijas valsti, tās valdību, varām un karaspēku; par katru pilsētu, par ceļotājiem, slimniekiem un cietējiem. Mēs lūdzam Dievu izglābt mūs no nelaiemes un bēdām un pasargāt mūs no Viņa dusmām par mūsu grēkiem. Uz katru lūgumu koris visas tautas vārdā atbild: „Kungs, apžēlojies!” Piesaucot Vissvēto Dievadzemdētāju un Mūžamjaunavu Mariju un visus svētos kā aizlūdzējus par mums Dieva priekšā, Baznīca uzaicina ticīgos pilnīgi nodot sevi Dieva varā, jo Viņš viens zina mūsu patiesās vajadzības. Koris uz šo uzaicinājumu atbild "Tev, Kungs", t.i., nododam sevi. Lielās ektēnijas noslēgumā priesteris saka: "Jo Tev pienākas visa slava, gods un pielūgšana, Tēvam, Dēlam un Svētajam Garam tagad, vienmēr un mūžīgi mūžos." Izsakot Dievam pienākošos slavu un godu, šie vārdi apliecina mūsu cerību, ka Kungs dos mums, ko mēs lūdzam, jo tas Viņa ir varā. To ticīgo vārdā apstiprina arī koris ar vārdu "Āmen", kas nozīmē

- "patiesi tā".

Mazā ektēnija ir lielās ektēnijas saīsinājums, kas sākas ar vārdiem: „Atkal un atkal mierā lūgsim Kungu!”

Trīskāršajā ektēnijā koris uz katru priesteru lūgumu atbild ar trīskāršu „Kungs, apžēlojies!”

Lūdzamā ektēnija iesākas ar aicinājumu: „Atnesīsim mūsu (vakara vai rīta) lūgšanas tam Kungam!” Šajā ektēnijā lielākā daļa lūgumu beidzas ar vārdiem „lūgsim Kungu!”, uz kuriem koris atbild ar vārdiem: „Dod, Kungs!”

Visnakts dievkalpojums

Kā jau minēts, Visnakts dievkalpojums sastāv no trīs daļām
- Vakara, Rīta un Pirmās stundas dievkalpošanas.

Vakara dievkalpošana

Pirmā Ķēniņa vārtu atvēršana un altāra kvēpināšana nozīmē Dieva slavas parādīšanu pasaules un cilvēka radīšanā un pirmo cilvēku svētlaimīgo stāvokli Dieva paradīzē pēc viņu radīšanas.

104. (103. psalma baznīcslāvu valodā) psalma sākuma „Teici Kungu, mana dvēse...” dziedāšana attēlo diženo pasaules radīšanas ainu. Garīdznieka kvēpināšana šī psalma dziedāšanas laikā atgādina Svēto Garu, kas, pasauli radot, lidinājās virs ūdens. Aizdedzinātā svece, ko kvēpināšanas laikā nes diakons, simbolizē to gaismu, kas pēc Radītāja pavēles parādījās pēc pirmā radīšanas vakara.

Ķēniņa vārtu aizvēršana pēc kvēpināšanas nozīmē, ka drīz pēc pasaules un cilvēka radīšanas, pēc pirmtēva Ādama apgrēkošanās un izdzīšanas no paradīzes tās vārti tika aizvērti. Garīdznieka vakara lūgšanu lasīšana pie Ķēniņa vārtiem simbolizē pirmtēva Ādama un viņa pēcteču grēku nožēlu, kuri garīdznieka personā pie aizvērtajiem Ķēniņa vārtiem kā pie aizslēgtajām paradīzes durvīm lūdz savu Radītāju par apžēlošanu.

Psalma „Lai svētīts, kas neganto padomē neienāk...” (“Svētlaimīgs vīrs, kas negāja uz negodājošo padomi”)* dziedāšana ar pantiem no pirmajiem trīs psalmiem un 1. kafizmas lasīšana daļēji attēlo pirmo cilvēku svētlaimīgo stāvokli paradīzē, daļēji - grēcinieku nožēlu un viņu cerību uz Dieva apsolīto Glābēju.

Dziedājums „Kungs, es piesaucu Tevi...” simbolizē kritušā pirmtēva skumjas un viņa lūgšanu nopūtas aizslēgto paradīzes vārtu priekšā, un vienlaikus stipro paļaušanos, ka Kungs par ticību apsolītajam Glābējam šķīstīs un atbrīvos cilvēku dzimumu no grēkā krišanas.

Ķēniņa vārtu atvēršana dogmatika (dziesmas Dievmātei) dziedāšanas laikā nozīmē to, ka caur iemiesojušos Dieva Dēlu no Vissvētās Dievadzemdētājas un Viņa nonākšanu uz zemes mums ir atvērušās paradīzes durvis.

Garīdznieka iznākšana no altāra uz soleju un viņa lasītā slēptā lūgšana simbolizē Dieva Dēla nonākšanu uz zemes mūsu pestīšanai. Diakons ar sveci, kurš pavada garīdznieku, simbolizē svēto Priekštecī un Kristītāju Jāni, kurš sagatavoja ļaudis pasaules Pestītāja uzņemšanai. Diakona veiktā kvēpināšana norāda, ka Svētais Gars kopā ar uz zemes nonākušo Dieva Dēlu, pasaules Pestītāju, piepildīja visu pasauli ar Savu svētību. Garīdznieka ieiešana altārī simbolizē Pestītāja Pacelšanos Debesīs, bet viņa tuvošanās augstajai vietai vēsta par Dieva Dēla atrašanos pie Tēva labās rokas un rūpes Tēva priekšā par cilvēku dzimumu. Ar diakona aicinājumu: „Gudrība! Stāvēsim ar svētu apdomu!”, Svētā Baznīca mūs māca ar dievbijību uzņemt vakara ieiešanu.

** Pašreiz dievkalpojumu tekstos latviešu valodā izveidojusies situācija, ka tiek lietoti dažādu gadu tulkojumi, kas veidoti un iespiesti gan 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā, gan 20. gadsimta 40. tajos gados, kā arī teksti, kas veidoti 20. gadsimta 90. tajos gados, par pamatu ņemot vecos tekstus un tulkojumu no grieķu valodas.*

Vakara ieiešanai seko dziedājums „Jēzu Kristu, Tu nemirstīgā, svētā, svētīgā Debesu Tēva svētās godības lēnā gaisma!" - šādi Kristu dēvējam tādēļ, ka, pieņēmis cilvēka miesu, Viņš kļuva pieejams katram grēkus nožēlojušam cilvēkam līdzīgi tam, kā, saulei rietot, mēs mierīgi varam raudzīties tās lēnajā vakara gaismā. Šī zemē nonākusi gaisma - Kristus Pestītājs - dod dzīvību grēkā kritušiem cilvēkiem, un tāpēc Viņš ir slavējams visos laikos.

Pēc dziesmas Dieva Dēlam lielos svētkos lasa *paremijas* - Vecās Derības pravietojumus par Pestītāja piedzimšanu, tad seko trīskāršā un lūdzamā ektēnija.

Lielos svētkos pēc lūdzamās ektēnijas seko *litija* - kopēja lūgšana, kuras laikā iesvēta maizi, kviešus, vīnu un eļļu. Litijā tiek lasītas lūgšanas par mūsu miesas un gara vajadzībām un lūgumi, lai Dievs savā žēlastībā apžēlo mūs, kas esam grēkojuši.

Taisnā Simeona lūgšana „Kungs, lai nu Tavš kalps aiziet mierā..." mums vēsta par Kunga Pretimņemšanu Jeruzalemes templī un norāda par nepieciešamību pastāvīgi atcerēties par nāves stundu.

Lūgšana „Esi sveicināta, Dievadzemdētāja Jaunava..." („Priecājies, Dievadzemdētāja Jaunava...") vēsta par Erceņģeļa Gabriela pasludināto Labo Vēsti Vissvētajai Jaunavai Marijai, atgādinot

par Pestītāja drīzo atnākšanu. Šajā vietā var tikt dziedāts tropārs par godu svinamajiem svētkiem vai svētajam, kura piemiņu godina.

Maizes, kviešu, vīna un eļļas iesvētīšana, kas pilda tos ar dažādām svētīgām dāvanām, mums atgādina par tām piecām maizēm, kuras svētīja Kristus un brīnumainā kārtā ar tām paēdināja piecus tūkstošus ļaužu.

Vakara dievkalpošana beidzas ar priesteru svētības vārdiem: „Kunga žēlastība lai ir pār jums ar Viņa žēlastību tagad, vienmēr un mūžīgi mūžos."

Rīta dievkalpošana

Visnakts dievkalpojuma laikā rīta dievkalpošana sākas tūlīt pēc vakara dievkalpošanas.

Vakara dievkalpošana galvenokārt norāda uz Vecās Derības laikiem, rīta dievkalpošana atgādina Jaunās Derības laikus - Jēzus Kristus Piedzimšanu un Augšāmcelšanos no mirušajiem.

Sešpsalme - grēku nožēlotāja raudas Kristus priekšā. Lasīšanas laikā pustumšā baznīca, kurā nav apgaismojuma, atgādina par dvēseli, kurā mājō grēks. Mirgojošās eļļas lampiņas atgādina par Kristus Piedzimšanas nakti, kurā Eņģeļi Slavās dziesmā vēstīja: „Gods Dievam Augstībā, miers virs zemes un cilvēkiem labs prāts." Sešpsalme sastāv no 6 psalmiem, un tās pirmās daļas lasījums izsaka dvēseles, kas attālinājusies no Dieva un meklē To, skumjas. Garīdznieks, kurš Ķēniņa vārtu priekšā lasa rīta lūgšanas, atgādina par mūžīgo Jaunās Derības Gādnieku Dieva Tēva priekšā - mūsu Kungu Jēzu Kristu. Sešpsalmes otrās daļas lasījums atklāj grēkus nožēlojušas dvēseles stāvokli, kura samierinājusies ar Dievu.

Dziedājums „Dievs ir Kungs un mums ir parādījies" atgādina par pestīšanu, kas notikusi pēc Pestītāja nākšanas pasaulē.

Svētdienas tropāra dziedājums vēsta par Kristus slavu un varenību, svētku - par svinamajiem svētkiem vai godina pieminamo svēto.

Kafizmu lasīšana atgādina mums par mūsu Kunga Jēzus Kristus ciešanām.

Ar dziedājumu „Slavējiet Kunga vārdu" Svētā Baznīca slavina Kungu par Viņa daudzajiem labajiem darbiem un žēlastību cilvēkiem.

Tropāri „Slavēts esi Tu, Kungs..." vēsta par Eņģeļa nesto Vēsti mirru nesējām sievietēm par to, ka Kristus ir Augšāmcēlies.

Svētdienas Visnakts dievkalpojumā tiek lasīts Svētais Evaņģēlijs, kas vēsta par Kunga parādīšanos mirru nesējām vai apustuļiem pēc Viņa Augšāmcelšanās.

Pēc Evaņģēlija lasīšanas diakons ar Evaņģēliju iznāk uz amvona, nostājas ar seju pret ļaudīm un paceļ Evaņģēliju virs galvas. Lūdzošie viņu uzlūko ar īpašu godbijību - kā Pašu Augšāmcēlušos Kungu, klanās tam un dzied „Kristus Augšāmcelšanos redzējuši...” - tas ir dziedājums, ko dzied visi baznīcā pulcējušies. Pēc tam Evaņģēlijs tiek novietots uz analoja baznīcas vidū, lai ticīgie varētu to skūpstīt un godināt.

Rīta dievkalpošanas kanonos tiek slavēta Kristus Augšāmcelšanās (vai citi svēti notikumi no Kunga dzīves), Vissvētā Dievadzemdētāja, svētie Eņģeļi un Dieva svētie, kurus godina šajā dienā.

Starp 8. un 9. kanona dziesmu tiek dziedāta Vissvētās Dievadzemdētājas dziesma, sastādīta no Vissvētās Dievadzemdētājas un taisnā Zahārijas dziesmām (Lk. 1, 46-55, 68-79). Šai dziesmai ir paredzēts īpaši godbijīgs izpildījums. Dievmātes dziesmai ir piedziedājums, kurš vienāds visiem sešiem pantiem: „Mēs augstiteicam Tevi, patieso Dievadzemdētāju, kas esi cienījama augstāk par Ķerubiem un slavējama daudz augstāk par Sērafiem, kas jaunavībā Dievu Vārdu esi dzemdējusi”. Šajā dziesmā Visšķīstā Jaunava tiek apliecināta par patieso Dievadzemdētāju un ar lielu ticības uzdrīkstēšanos godāta augstāk par augstākajām eņģeļu kārtām. Dievmātes dziesma tiek atdalīta no citām ar īpašu diakona uzsaukumu, kurš aicina slavēt Dievmāti: „Dievadzemdētāju un Gaismas Māti teiksim dziesmās!” Šis uzsaukums aicina ticīgos pievērst īpašu uzmanību dziesmai. Dziedājuma laikā Baznīcas Kanons nosaka veikt paklanīšanos katra panta laikā, ar to aicinot izteikt īpašu pateicību un slavu Kungam Jēzum Kristum.

Slavējošajās stihirās tiek izteikta īpaša pateicība un tiek slavēts Kungs Jēzus Kristus. Pēc priesteru uzsaukuma: „Gods tev, Kas mums Gaismu esi parādījis!” ticīgie dzied Lielo Slavas dziesmu Dievam: „Gods Dievam augstībā, un miers virs zemes, un cilvēkiem labs prāts. Mēs Tevi teicam, Tevi slavējam...” Šajā dziesmā mēs godājam Kungu un lūdzam izdziedināt mūsu dvēseles, palīdzēt mums bezgrēcīgi dzīvot un pamācīt mūs izpildīt Viņa gribu, Viņa baušļus.

Rīta dievkalpošana beidzas ar atlaišanas vārdiem, kuros priesteris izlūdzas ticīgajiem mūsu Kunga Jēzus Kristus žēlastību un pestīšanu Vissvētās Dievadzemdētājas un visu svēto lūgšanu dēļ.

Pirmās stundas dievkalpošana

Visnakts dievkalpojuma noslēgumā tiek kalpota pirmā stunda. Trīs psalmi, ko lasa šajā dievkalpošanas daļā, runā par Dieva varenību un svētumu un cilvēka vājību. Mēs lūdzam Kungu uzklaust mūsu lūgšanas un vadīt mūsu dzīvi un darbu pa taisnu ceļu. Pirmās stundas dievkalpošana beidzas ar Vissvētās Dievadzemdētājas godināšanas dziesmu „Mēs Tavi kalpi, Dievadzemdētāja...” un priesteru atlaišanas lūgšanu.

Dievišķā liturģija

Dievišķajā liturģijā jeb Euharistijā atceramies visu mūsu Kunga un Pestītāja Jēzus Kristus zemes dzīvi. Liturģija nosacīti iedalās trijās daļās - proskomīdijā, ticībā mācāmo liturģijā un ticīgo ļaužu liturģijā.

Proskomīdija

Proskomīdija parasti notiek 3. un 6. stundas lasīšanas laikā, tajā pieminam Kristus Piedzimšanu un Vecās Derības pravietojumus par Viņa ciešanām un nāvi. „Proskomīdija” tulkojumā no grieķu valodas nozīmē „atnešana”. Proskomīdijā tiek sagatavota maize un vīns Svētā Vakarēdiena noslēpumam un pieminēti dzīvie un mirušie Baznīcas locekļi. Pieminot mirušos Dievišķajā liturģijā, mēs viņu dvēselēm sagādājam prieku. Tādēļ ir labi atrasties

dievnāmā proskomīdijas laikā un lūgties par savu tuvinieku, pazīstamo un visu pareizticīgo kristiešu veselību un pieminēt visus mūža miegā aizmigušos. Par mirušajiem var lūgties šādi: „Piemini, Kungs, Savu aizmigušo kalpu (*nosauc mirušo piederīgo un labdaru vārdus*) un visu aizmigušo pareizticīgo ļaužu dvēseles: piedod viņiem visus tīšus un netīšus grēkus un dāvini tiem Debesu Valstību.”

Mācāmo ļaužu liturģija

Šo liturģijas daļu tā dēvē tādēļ, ka kristietības pirmajos gados tajā varēja atrasties arī tie ļaudis, kuri gatavojās kristībai, kuri tika mācīti kristīgā ticībā, bet vēl nebija kristīti, kā arī grēcinieki, kuri nožēloja savus grēkus, ķecerī, jūdi un pagāni.

Mācāmo ļaužu liturģijā piemin Jēzus Kristus atnākšanu pasaulē, Viņa mācību un prieka vēsti par Debesu Valstības tuvošanos. Ja proskomīdijā sagatavo dāvanas Svētajam Vakarēdienam, tad mācāmo ļaužu liturģijā ļaudis sagatavojas cienīgai Svēto Dāvanu baudīšanai.

Dziedājums „Kristu Dievs, Dieva Vienpiedzimis Dēls un Vārds, Kas nemirstīgs...” ataino Kunga Jēzus Kristus nonākšanu uz zemes.

Pēc ektēnijas seko *mazā ieiešana* ar Evaņģēliju. Koris dzied: „Savā Valstībā, Kungs, pieminī mūs...” un svētības baušļus. Mazā ieiešana ar Evaņģēliju ticīgajiem atgādina Jēzu Kristu izejam sludināt Savu mācību, tādēļ dziedātāji un ļaudis, redzēdami Evaņģēlijā nākam it kā pašu Pestītāju, klanās un dzied: „Nāciet, klanīsimies un zemosimies Kristus priekšā...” („Nāciet klanīsimies un zemē metīsimies Kristus priekšā...”)

Altārī priesteris klusu lūdz Dievu pieņemt mūsu trīssvēto dziesmu un lūgšanu pabeidz skaļā balsī ar vārdiem: „Jo svēts esi mūsu Dievs, un mēs Tev godu dodam Tēvam, Dēlam un Svētajam Garam tagad, vienmēr un mūžīgi mūžos.” Korim dziedot „Svētais Dievs, svētais Spēcīgais, svētais Nemirstīgais apžēlojies par mums”, dievlūdzēji klanās trīs reizes.

Pirms Apustuļa (noteikta fragmenta no Apustuļu darbiem vai apustuļa vēstules) lasīšanas uz diakona kvēpināšanu pieņemts atbildēt ar galvas noliekšanu. Apustuļa lasīšana un kvēpināšana apzīmē apustuļu sludināšanu visai pasaulei.

Pēc Apustuļa lasīšanas seko Evaņģēlija lasīšana, un ticīgie, dzirdot Evaņģēlijā runājam pašu Jēzu Kristu, tā lasīšanas laikā dievbijīgi noliec galvas.

Pēc Evaņģēlija tiek lasīta trīskāršā ektēnija, ektēnija par mirušiem un ektēnija par ticībā mācāmajiem ļaudīm, kurus uzaicina atstāt dievnamu, jo iesākas *ticīgo ļaužu liturģija*.

Ticīgo ļaužu liturģija

Ticīgo ļaužu liturģija ir vissvarīgākā liturģijas daļa. Senos laikos tajā piedalīties varēja tikai ticīgie, t.i., pareizticībā kristītie. Šajā dievkalpošanas daļā piemin Svētā Vakarēdiena Iedibināšanu, Jēzus Kristus ciešanas, nāvi, apbedīšanu, augšāmcelšanos no mirušajiem un Viņa Pacelšanos Debesīs. Ticīgo ļaužu liturģijā ietilpst Svēto Dāvanu pārņemšana no upurgalda uz altārgaldu, ticīgo sagatavošanās Dāvanu iesvētīšanas brīdim, Svēto Dāvanu iesvētīšana, ticīgo sagatavošanās Svētajam Vakarēdienam, Svētā Vakarēdiena baudīšana un pateicības lūgšanas par Svēto Vakarēdienu.

Pēc ektēnijām, ar kurām sākas šī liturģijas daļa, koris dzied Ķerubu dziesmu: „Mēs, Ķerubiem noslēpumaini līdzinoties, un Dzīvudarošai Trijādībai trīssvēto dziesmu dziedot, atliksim tagad visas laicīgās rūpes.” („Mēs, noslēpumaini tēlodami Ķerubus un kopā ar tiem dzīvudarošai Trijādībai trīssvēto dziesmu dziedādami, noliksim tagad visas laicīgās rūpes”)

Šī aicinājuma mērķis ir savas sirdis, brīvas no dzīves rūpēm, atvērt Ķēniņam Kristus un saņemt Viņu ar dievbijīgu svinīgumu, tāpat, kā to dara Eņģeļu kārtas, kas neredzami Viņu pavada.

Korim dziedot „atliksim tagad visas laicīgās rūpes...”, notiek *lielā ieiešana*, kuras laikā Svētās Dāvanas tiek pārnestas no upurgalda uz altārgaldu. Lielā ieiešana simbolizē mūsu Kunga Jēzus Kristus labprātīgo iešanu uz ciešanām pasaules pestīšanai.

Svēto Dāvanu pārņemšana uz altārgaldu, Ķēniņa vārtu aizvēršana un aizkara aizvilkšana simbolizē Kunga Jēzus Kristus apbedīšanu, akmens aizvelšanu kapa priekšā un kapa aizzīmogošanu.

Šajā laikā tiek pieminēta augstākā garīdzniecība - Patriarhs, valdošais Virsgans, visas garīdznieku un mūku kārtas, kā arī visi ticīgie, kuri pulcējušies baznīcā un svēta šo dienu. Pie vārdiem „Jūs, visus pareizticīgos ļaudis...”, dievbijībā noliekuši

PAR KLANĪŠANOS UN KRUSTA ZĪMI

Saskaņā ar svēto tēvu mācību krusta zīme jāliek tā: labās rokas trīs pirmos pirkstus (īkšķi, rādītājpirkstu un vidējo pirkstu) vienādi jāsaliek ar galiem kopā, bet divus pēdējos (ceturto un mazo pirkstiņu) jāpieliec pie plaukstas.

Kopā saliktie trīs pirmie pirksti izsaka mūsu ticību Dievam Tēvam, Dievam Dēlam un Dievam Svētajam Garam kā vienbūtīgai un nedalāmai Trijādībai, bet divi plaukstai pieliektie pirksti apzīmē, ka Dieva Dēls pēc Savas iemiesošanās būdams Dievs, kļuva cilvēks t.i., apzīmē Viņa divas dabas - dievišķo un cilvēcisko.

Sevi ar krusta zīmi jāapzīmē nesteidzoties: vispirms pieskaramies pieri, tad vēderam, labajam un pēc tam kreisajam plecam. Un tikai nolaižot labo roku, klanāties, lai tādējādi netīšām nepieļautu zaimošanu, laužot sev pārņemto krusta zīmi.

Par tiem, kuri klanās, vēl krusta zīmi nepabeiguši, vai arī ar roku vicina pa gaisu vai savām krūtīm, Jānis Zeltamute saka: „Par to neapvaldīto vicināšanu dēmoni priecājas.” Un otrādi - krusta zīme, veikta pienācīgi, ticībā un godbijībā, iedveš bailes dēmonos, nomierina grēcīgās kaislības un piesauc Dieva žēlastību.

Klanīties palokoties (līdz jostasvietai) - *mazā paklanīšanās* - un klanīties līdz zemei (nometoties ceļos un pieskaroties ar pieri grīdai) - *lielā paklanīšanās*, - pienākas nevis pēc sava ieskata, bet saskaņā ar svēto apustuļu un svēto tēvu iedibināto kārtību. Kad lasa „Svētais Dievs”, „nāciet, paklanīsimies” un trīskāršo „Alleluja” - pienākas pārkrustīties trīs reizes (katru reizi ar mazo paklanīšanos), bet „dari mūs cienīgus, Kungs” un Lielās Slavas dziesmas sākumā, un pēc priesteru vārdiem „Slava tev, Kristu Dievs, mūsu cerība”, pēc ikkatra priesteru uzsaukuma, tāpat lasītājam lasot „kas esi cienījama augstāk par Ķerubiem” - vienreiz.

Dievišķās liturģijas laikā darba dienās *līdz zemei* klanās:

- 1) kad sāk dziedāt „Tas pienākas un ir pareizi...”;
- 2) kad beidz dziedāt „Mēs tevi teicam, Tevi slavējam...”;
- 3) lūgšanas „Patiesi pienākas” beigās;
- 4) lūgšanas „Mūsu Tēvs” sākumā;
- 5) kad iznes Svētās Dāvanas dievgaldniekiem;
- 6) kad priesteris ar Svētajām Dāvanām saka: „Tagad, vienmēr un mūžu mūžos”;
- 7) rīta vai Visnakts dievkalpojuma laikā, kad uzsauc: „Dievadzemdētāju un Gaismas Māti dziesmās teiksim!”

Svētdienās, tāpat no Svētās Pashas dienas līdz Svētās Trijādības dienas vakara

dievkalpojuma, kā arī no Kristus Piedzimšanas līdz Kristīšanas (Dieva Parādīšanās) dienai ieskaitot, tāpat Kunga Apskaidrošanās un Krusta Pacelšanas svētkos svētie apustuļi aizliedza vispār klanīties līdz zemei, kā par to liecina svētais Vasīlijs Lielais vēstulē svētlaimīgajam Amfilohijam. To pašu iedibinājuši arī I un VI Vispasaules koncili, jo svētdienas un citi Kunga svētki ietver atmiņas par miera izlīgšanu ar Dievu saskaņā ar apustuļa vārdiem „vairs neesi kalps, bet bērns" (Gal. 4,7), bet bērniem - mantiniekiem - neklājas klanīties kā kalpiem.

Kad baznīcā sanākušos svētkalpotājs pārkrusta ar Krustu vai Evaņģēliju, ikonu vai Svēto Biķeri, tad visi krustās, galvas noliekuši, taču, kad pārkrusta ar svecēm vai roku vai kvēpina baznīcā sapulcējušos, tad nav jākrustās, vienīgi jānoliec galva. Izņēmums ir Pashas Gaišā nedēļa - kad priesteris kvēpina ar krustu rokās, tad visi krustās un uz priestera uzsaukumu „Kristus ir Augšāmcēlies!" atbild „Patiesi Augšāmcēlies!"

Saņemot priesteru vai bīskapa svētību, kristieši skūpstā viņa labo roku, taču pirms tam nekrustās.

Klanīšanās un krusta zīmes kārtība

Krustās bez klanīšanās:

- 1) sešpsalmes vidū - kad lasa trīskāršo „Alleluja";
- 2) Ticības simbola sākumā;
- 3) dievkalpojuma beigās, kad priesteris saka atlaišanas vārdus: „Kristus, mūsu patiesais Dievs";
- 4) Svēto Rakstu - Evaņģēlija, Apustuļa un paremiņu lasīšanas sākumā.

Jākrustās, klanoties līdz jostasvietai:

- 1) ieejot dievnamā un iznākot no tā - trīs reizes;
- 2) pie katra ektēnijas lūguma - vienreiz;
- 3) kad svētkalpotājs uzsaukumā slavina Svēto Trijādību;
- 4) pie uzsaukumiem: „Nemiet, ēdiet", „Dzeriet no tā visi", „No tā, kas Tev pieder" un „Svētās Dāvanas svētiem";
- 5) pie vārdiem „Mēs augstiteicam Tevi, Patieso Dieva-dzemdētāju...";
- 6) pie vārdiem „Nāciet, klanīsimies", vārdu „alleluja", „Svētais Dievs" un „nāciet, paklanīsimies" laikā un pēc uzsaukuma „Slava Tev, Kristu Dievs", pirms atlaišanas;
- 7) kanona 1. un 9. dziesmas laikā, piesaucot Kungu, Dievmāti vai svētos;
- 8) pēc katras stihiras (krustās tas kliross, kas beidz dziedāt);
- 9) litijā pēc katra no pirmajiem trim ektēniņu lūgumiem pa trim reizēm, pēc diviem pārējiem - pa vienai.

Klanās līdz jostasvietai bez krusta zīmes:

- 1) atskanot: „Miers lai ir ar jums visiem!";
- 2) „Kunga svētība lai ir ar jums visiem!";
- 3) „Mūsu Kunga Jēzus Kristus žēlastība lai ir ar jums visiem!";
- 4) „Mūsu Lielā Kunga un Pestītāja žēlastība...";
- 5) diakonam sakot: „Un mūžu mūžos" (pēc „Jo svēts esi, mūsu Dievs").

Krustīties nav pieņemts:

- 1) psalmu laikā;
- 2) dziedājumu laikā;
- 3) ektēniņu laikā tam klirosam, kurš dzied ektēniņu piedziedājumus;
- 4) jākrustās un jāklanās tikai, dziedājumiem beidzoties.

Klanīšanās līdz zemei nav pieļaujama:

Svētdienās, no Kristus Piedzimšanas svētkiem līdz Kunga Kristīšanas svētkiem, no Pashas līdz Vissvētās Trijādības dienai, Kunga Apskaidrošanās svētkos, Krusta Pacelšanas svētkos (šajā dienā trīs reizes līdz zemei klanās Kunga Krustam) - neklanās, sākot no ieiešanas ar kvēpināmo svētku vakara dievkalpojumā līdz „Kungs, dari mūs cienīgus...” svētku dienas vakarā.

PAR GARĪDZNIEKA SVĒTĪBU

Svētkalpotāji (ļaudis, kuri caur Priesterības noslēpumu ieguvuši Svētā Gara svētību svētkalpošanai Kristus Baznīcā) - bīskapi (arhiereji) un garīdznieki (priesteri) mūs apzīmē ar Krusta zīmi. Šādu apzīmēšanu sauc par *svētīšanu*.

Kad garīdznieks vai bīskaps mūs svēta ar roku, tad viņš īpaši saliek labās rokas pirkstus, simboliski attēlojot Jēzus Kristus vārda (grieķu val.) pirmos burtus. Tas nozīmē, ka caur svētkalpotāju mūs svēta Pats Kungs Jēzus Kristus. Tādēļ svētkalpotāja svētība jāuzņem ar dievbijību.

Kad priesteris baznīcā tautu svēta ar Krustu vai Evaņģēliju, ikonu vai Svēto Biķeri, tad visi krustās, galvas noliekuši, taču, kad pārkrusta ar svecēm vai roku vai kvēpina baznīcā sapulcējušos, tad nav jākrustās, vienīgi jānoliec galva; šajā brīdī rokas nesaliek tā, kā to dara, svētību lūdzot, vēl jo vairāk - tās pēc tam nespiež pie krūtīm vai neliek pie lūpām.

Lai personiski saņemtu svētību no priesterā vai bīskapa, rokas jāsaliek krustveidā - labo uz kreisās ar augšup pavērstu plaukstu, noliecot galvu un sakot: „Svētiet, tēvs (vai, uzrunājot bīskapu, - Valdniek)!” Saņēmuši svētību, mēs skūpstām roku, kura mūs svētījusi - skūpstām neredzamā Paša Kristus Pestītāja roku. Kā sacījis svētītājs Jānis Zeltamute, „ne cilvēks svēta, bet Dievs ar viņa roku un muti.” Tas ir saprotams arī no garīdznieka sacīta: „Dievs svētī!”

Dievam svētību lūdz ne tikai svarīgās lietās un bīstamos pasākumos, bet arī visās ikdienas lietās: pirms ēdienreizes, lai varētu ēdienu baudīt sev par svētību; savam darbam un visām savām darīšanām, lai tās būtu veiksmīgas; savam ceļam, lai tas noritētu veiksmīgi; saviem bērniem, lai viņi augtu ticībā un dievbijībā; savam īpašumam, lai tas vairotos un nestu svētīgus augļus tev un taviem tuvākajiem.

Bez Dieva svētības neviens darbs nebūs auglīgs. Tādēļ arī mūsu dievbijīgie senči ikvienu darbu centās uzsākt ar lūgšanu un saņemot tam svētību no garīdznieka.

PAR PIEMINĒŠANU

Galvenās lūgšanas par dzīvo pareizticīgo kristiešu veselību un mirušo dusēšanu Baznīca veic Dievišķajā liturģijā, pienesot par viņiem Dievam bezasiņu upuri. Tādēļ no rīta pirms Dievišķās liturģijas (vai iepriekšējā vakarā) nepieciešams baznīcā iedot zīmītes ar viņu vārdiem (rakstīt var tikai kristītus cilvēkus, pareizticīgos). Proskomīdijā no prosforām tiks izņemtas daļiņas par viņu veselību vai dusēšanu, kas liturģijas beigās tiks ievietotas Svētajā Biķerī un nomazgātas ar Dieva Dēla Asinīm par zīmi, ka Kristus ir izpircis cilvēku grēkus. Atcerēsimies, ka pieminēšana Dievišķajā liturģijā ir vislielākais labums tiem, kurus mēs mīlam un kuri mums ir dārgi.

Zīmītes augšmalā parasti novietots astoņgalu pareizticīgo krusts. Pēc tam tiek norādīts, ko pieminam: „Par veselību” vai „Par mirušiem”. Pēc tam skaidri salasāmā rokrakstā raksta pieminamo vārdus *akuzatīva locījuma* (atbild uz jautājumu „ko?”), turklāt vispirms piemin Patriarhu, valdošo Virsganu, bīskapus, draudzes priesteri, citus garīdzniekus un mūku kārtai piederīgos, norādot viņu kārtu (piem., metropolītu Aleksandru, arhimandrītu Filipu,

virspriesteri Leonīdu, igumenu Andreju, mūķeni Martu, Pēteri, Kseniju, utt).

Visiem vārdiem jābūt minētiem baznīcas rakstībā (Aleksijs, Pēteris) un pilnā to formā - Elizabete, Ļubova, Ludmila, Mihails, Aleksandrs, nevis Liza, Ļuba, Ļuda, Miša, Saša un tamlīdzīgi.

Vārdu skaitam zīmītē nav nozīmes; jāatceras tikai, ka īsākas zīmītes priesterim ir iespējams izlasīt uzmanīgāk, tādēļ, ja gribam pieminēt daudzus tuviniekus, labāk ir iesniegt vairākas zīmītes.

Iesniedzot zīmītes, kristietis sniedz ziedojumu klostera vai baznīcas vajadzībām. Nevajag pārdzīvot, ja ektēnijā neizdzirdat pieminam savu tuvinieku vārdus. Kā jau tika teikts iepriekš, galvenā pieminēšana notiek proskomīdijā, kad tiek izņemtas daļiņas par dzīvajiem un mirušajiem. Ektēniju par dzīvajiem un mirušajiem laikā var paņemt savas piemiņas grāmatiņas un lūgties par saviem tuviniekiem.

Tāpat atcerēsieties - lai lūgtos par kādu, nav nepieciešams nekas cits, kā viņa kristītais vārds, vai par mūku kārtai piederīgo - vārds, kas viņam dots hirotonijas laikā, kā arī garīdznieka kārta.

Daudzi savās zīmītēs pirms vārdiem lieto ziņas par savu tuvinieku vecumu, veselības stāvokli, piem., bērns (līdz 7 gadu vecumam), pusaudzis (no 7 līdz 14 gadu vecumam), slimojošais, ieslodzītais, ceļojošais, nogalinātais.

Pareizticīgā baznīca neatbalsta šādu paradumu, bet arī neaizliedz to izmantot. Zīmītēs noteikti neuzrāda uzvārdus, tēva-vārdus, laicīgos titulus un dienesta pakāpes, kā arī radniecības pakāpi. Nevajadzētu minēt vārdus „cietēju”, „nomaldījušos”.

Piemiņas zīmītēs par mirušajiem cilvēks 40 dienas pēc nāves tiek dēvēts par „jaunaizmigušo”.

Bez kopīgajiem draudzes dievkalpojumiem (liturģija, rīta, vakara dievkalpošanas) Pareizticīgajā baznīcā eksistē t.s. privātā dievkalpošana, *trebas* (no slāvu val. - „vajadzība”), kas tiek kalpotas, kad cilvēki tās pasūta. Tās ir - aizlūgumi par dzīvajiem un mirušajiem, mājas, dzīvokļa vai cita īpašuma iesvētīšana u.c. Šos aizlūgumus parasti kalpo pēc liturģijas, un pasūtīt vai vienoties par tiem var turpat, kur pieņem zīmītes un pārdod sveces.

Aizlūgumu par veselību var pasūtīt Pestītājam (pateicības, par slimojošiem, par ceļojošiem u.c), Dievmātei (dažādām Viņas ikonām) vai godājamiem svētajiem - pēc kristieša ieskatiem.

Dievs ir labvēlīgs, ļaujot mums saņemt Viņa palīdzību mūsu vajadzībās caur lūgšanām, kurās vērsamies pie Dievmātes un svētajiem. Gadsimtu laikā, uzzinot svēto dzīvesstāstus vai brīnumainus dziedināšanas gadījumus, ļaudīm izveidojās tradīcija par konkrētām problēmām lūgties noteiktiem svētajiem vai Dievmātes ikonām. Tā, piemēram, lūgšanas Dievmātes ikonai „Neizsīkstošais Bīķeris” („Неупиваемая Чаша”) priekšā, svētajam moceklim Bonifātijam, taisnajam Kronštates Jānim palīdz tiem, kuri cieš no alkoholisma; svētītājs Nikolajs Brīnumdarītājs tiek uzskatīts par ceļotāju aizbildni, kurš ātri uzklausa dažādus lūgumus pēc palīdzības; svētie karotāji Teodors Stratilats, Joanns Kareivis (Иоанн Воин), labticīgais kņazs Nevas Aleksandrs un citi, kā arī Jānis Kristītājs ir karavīru aizbildņi; slimībās mēs lūdzam lielmocekļa un dziedinātāja Panteleimona palīdzību, lūdzamies svētajiem ārstiem - mantasnekāriņajiem Kosmam un Damiānam; daudzi Dievmātes ikonu nosaukumi (piem., „Ātrā Palīdzē”, „Dziedinātāja”, „Ļaunu siržu Mīkstinātāja”, „Visu noskumušo Iepriecinātāja” u.c.) liecina par to, ka Viņa ir mūsu Aizgādne Dieva priekšā dažādās dzīves situācijās.

Aizlūguma beigās priesteris parasti iesvēta ikonas, krustiņus, apslacinot tos ar svēto ūdeni un lasot lūgšanu.

Aizlūgums par mirušajiem jeb *panihīda* tiek kalpota Golgātas vietā - īpašā vietā, kur attēlota Pestītāja Krusta nāve. Šeit arī var atstāt pienesumus baznīcas vajadzībām par mirušo pieminēšanu.

Zīmītes aizlūgumiem vai panihīdām tiek noformētas šādi: augšā tiek norādīts aizlūguma veids (piem., Pateicības aizlūgums Pestītājam, aizlūgums Vladimiras Dievmātes ikonai par veselību, Panihīda), bet tālāk tiek rakstīti vārdi ierastajā kārtībā.

Daudzos klosteros pastāv īpašs aizlūgumu veids - dzīvo un mirušo pieminēšana Psalmu grāmatas lasīšanas laikā, kas ir sens pareizticīgo paradums.

Klosteros un baznīcās tiek pieņemtas zīmītes par dzīvo un mirušo kristiešu pieminēšanu 40 dienu laikā (t.s. „copoкоyct”), uz pusgadu un gadu. Šādā gadījumā vārdi tiek ierakstīti īpašā piemiņas grāmatā, un baznīcas vai klostera brāļi (māsas) norādītajā laika posmā ik dienas lūdzas par mūsu tuviniekiem.

Atceroties, ka pats būtiskākais, ko mēs varam paveikt savu tuvinieku labā (īpaši mirušo), ir - iesniegt zīmīti pieminēšanai liturģijā, mēs nedrīkstam aizmirst lūgties par viņiem mājās un darīt žēlsirdības darbus.

PAR PROSFORU, ANTIDORU UN ARTOSU

Prosforas iesākumi meklējami jau senos laikos. Par tās iesākumu kalpoja derības maizes Mozus teltī. Pirmajos gadsimtos kristieši paši nesa maizi, vīnu un eļļu (olīveļļu), vasku svecēm - visu, kas nepieciešams dievkalpojuma veikšanai. Šos pienesumus (grieķiski - „pienešana”, „pienestā maize”) saņēma diakoni; nesēju vārdi tika ierakstīti īpašā sarakstā, ko ar lūgšanu nolasīja dāvanu iesvētīšanas laikā. Mirušo tuvinieki un radnieki pienesumus deva mirušo vārdā, un arī mirušo vārdi tika pieminēti lūgšanā. No šiem brīvprātīgajiem pienesumiem (prosforām) daļa atnestās maizes un vīna tika izmantota pārvēršanai Miesā un Asinīs, no vaska tika gatavotas sveces, bet pārējās dāvanas, par kurām tāpat lūdzās, tika izdalītas cilvēkiem. Vēlāk par prosforu sāka dēvēt tikai to maizi, kuru izmantoja liturģijas veikšanai. Ar laiku parastās maizes vietā sāka cept speciālas prosforas, kas tika pienestas par ziedojumu parasto pienesumu un naudas vietā.

Prosfora sastāv no divām daļām, kas no mīklas tiek izgatavotas atsevišķi un pēc tam savienotas. Uz virsējās daļas tiek likts krusta formas zīmogs, kura augšējā daļā attēloti burti IC XC (Jēzus Kristus vārda pirmie burti) un lejas daļā burti NIKA (gr. uzvara), kas apzīmē Kristus uzvaru. Prosfora, gatavota no miltiem, kas iegūti no daudzskaitlīgu vārpu graudiem, simbolizē gan cilvēcisko būtību, kas sastāv no daudziem dabas elementiem, gan arī cilvēci kopumā, kas sastāv no daudziem ļaudīm. Prosforas apakšējā daļa atbilst cilvēka un cilvēces zemes (miesiskajam) stāvoklim; virsējā daļa ar zīmogu atbilst cilvēka un cilvēces garīgajam iesākumam, kurā nostiprināts Dieva atveids un neredzami klāt ir Dieva Gars. Dieva klātbūtne un garīgais iesākums caurvij visu cilvēka un cilvēces būtību - to simbolizē svētā ūdens un rauga pievienošana ūdenim. Svētais ūdens apzīmē Dieva svētību, bet raugs - Svētā Gara dzīvudarošo spēku, kas dara dzīvu visu radīto. Tas atbilst Pestītāja vārdiem par garīgo dzīvi, kas tiecas uz Debesu Valstību, ko Viņš pielīdzina miltiem pievienotam ieraugam, kas ļauj mīklai uzrūgt.

Prosforas redzamais sadalījums divās daļās apzīmē tās neredzamo cilvēciskās būtības sadalījumu miesā (milti un ūdens) un garā (raugs un svētais ūdens), kas atrodas nesadalāmā, bet arī nesaistītā vienībā, tādēļ arī prosforas augšējā un apakšējā daļa tiek izgatavotas atsevišķi, bet pēc tam savienotas vienā veselā. Zīmogs uz prosforas augšējās daļas redzamā veidā apzīmē neredzamā Kristus tēla atveidu, kas caurvij visu cilvēka būtību un ir augstākais tās iesākums. Šāds prosforas veids atbilst cilvēkam līdz grēkā krišanai un Kunga Jēzus Kristus dabai, kurš Sevī ir atjaunojis šo ar grēkā krišanu pārtraukto kārtību.

Prosforu var saņemt sveču kastē pēc liturģijas, līdz tās sākumam iedodot zīmītes par

veselību vai mirušajiem. Zīmītēs uzrakstītie vārdi tiek lasīti altārī, un par katru vārdu no prosforas tiek izņemta daļiņa. Šādas prosforas sauc arī par „izņemtajām”.

Liturģijas beigās dievlūdzējiem tiek izdalīts *antidors* (grieķiski - „dāvanas vietā”) - mazas daļiņas no prosforas, no kā tiek izņemts Svētais Jērs.

„Antidors”, saka svētais Soluņas Simeons, „ir svētā maize, kas tika pienesta kā dāvana un kuras vidus ir izņemts un izlietots svētdarbību veikšanai; šī šķēpa apzīmogatā un Dievišķos vārdus uzņēmusī maize tiek pasniegta Svēto Dāvanu vietā, t.i., ir Noslēpums tiem, kuri Svētās Dāvanas nav saņēmuši.”

Antidors jābauda ar dievbijību, saliekot rokas krustveidā, labo uz kreisās, un skūpstot garīdznieka roku, kas sniedz šo dāvanu. Pēc Baznīcas kanoniem, antidors jābauda baznīcā, tukšā dūšā un ar dievbijību, jo šī ir svētā maize - maize no upura Dievam, daļa no pienestā uz Kristus altāra, kur tā ir saņēmusi Debesu svētību.

Vārds *artoss* (grieķiski - „raudzēta maize”) apzīmē visiem Baznīcas locekļiem kopīgi iesvētītu maizi.

Visas Gaišās nedēļas laikā pēc Kristus Augšāmcelšanās svētkiem artoss atrodas uz solejas Ķēniņa vārtu priekšā, un nākamajā nedēļā, svētku svinību noslēgumā, to izdala ticīgajiem.

Artosa baudīšanas iesākumi atrodami jau agrīnākajos kristietības laikos. Četrdesmitajā dienā pēc Savas Augšāmcelšanās mūsu Kungs Jēzus Kristus pacēlās Debesīs. Kristus mācekļi un sekotāji rada mierinājumu atmiņās par Viņu - viņi atcerējās katru Kristus vārdu, katru soli un katru darbību. Pulcējoties kopīgai lūgšanai, viņi atcerējās Noslēpumu Pilno Vakarū un baudīja Kristus Miesu un Asinis. Gatavojoties ikdienas mielastam, viņi pirmo vietu pie galda atstāja neredzami klātesošajam Kungam un nolika šajā vietā maizi. Atdarinot apustuļus, pirmie Baznīcas svētkalpotāji Kristus Augšāmcelšanās svētkos iedibināja tradīciju - novietot baznīcā maizi kā redzamu izpausmi tam, ka Pestītājs, Kurš cieta mūsu dēļ, kļuvis mums par patieso Dzīvības maizi.

Uz artosa attēlota Kristus Augšāmcelšanās vai krusts, uz kura redzams tikai ērkšķu kronis, bet nav Krustā sistā Pestītāja - kā zīme Kristus uzvarai pār nāvi.

Artoss tiek iesvētīts ar īpašu lūgšanu, apslacīts ar svēto ūdeni pirmajā Kristus Augšāmcelšanās svētku dienā liturģijā pēc aizamvona lūgšanas: artoss tiek nolikts uz solejas iepretim Ķēniņa vārtiem uz tam sagatavota galda. Pēc kvēpināšanas garīdznieks lasa īpašu lūgšanu, pēc kuras trīs reizes slacina artosu ar svēto ūdeni, sakot: „Šis artoss tiek svētīts un iesvētīts ar svētā ūdens apslacināšanu Tēva, Dēla un Svētā Gara vārdā. Āmen.”

Iesvētītais artoss tiek nolikts uz solejas Pestītāja ikonas priekšā, kur tas atrodas visu Gaišo nedēļu. Visās Gaišās nedēļa dienās pēc Dievišķās liturģijas ar artosu tiek veikts svinīgs Krusta gājiens ap baznīcu. Gaišās nedēļas sestdienā liturģijas beigās garīdznieks lasa īpašu lūgšanu, kuras laikā artoss tiek sadalīts, un krusta skūpstīšanas laikā izdalīts ticīgajiem kā svētums.

Saņemtos artosa gabaliņus, ticīgie dievbijīgi glabā kā garīgo dziedināšanu slimību un vājuma brīžos. Artosu lieto īpašos gadījumos, piemēram, pie smagām saslimšanām, un bauda, sakot vārdus „Kristus ir Augšāmcēlies!”

Mājās prosforas un artosu glabā goda vietā pie svētajām ikonām. Ja prosfora vai artosa gabaliņš sācis bojāties, tos jāsadēdzina un pelni jāizkaisa zemē.

PAR SVĒTO ŪDENI

Visu mūsu dzīvi kopā ar mums ir liels svētums - *svētais ūdens* (grieķu val. *agiasma* - „svētums”).

Iesvētītais ūdens ir Dieva svētības simbols: tas attīra ticīgos ļaudis no garīgajiem sārņiem,

svētī un stiprina viņus pestīšanai Dievā.

Pirmo reizi mēs tajā mazgājamies Kristībās, kad šī Noslēpuma saņemšanas laikā trīskārtīgi tiekam ar to slacīti vai iegremdēti tajā. Svētais ūdens Kristībās nomazgā cilvēka grēcīgo būtību, atjauno un atdzemdina viņu jaunai dzīvei Kristū.

Svētais ūdens tiek lietots baznīcu un dievkalpojumā lietojamo priekšmetu iesvētīšanā, dzīvojamo māju, telpu un citu priekšmetu iesvētīšanā. Ar svēto ūdeni ticīgos aplacina krusta gājienu laikā, pēc aizlūgumiem.

Dieva Parādīšanās dienā (Kunga Kristīšanas dienā) katrs ticīgais aiznes mājās trauku ar svētīto ūdeni un saudzīgi glabā kā lielāko svētumu, ar lūgšanu baudot to slimības un bēdās.

„Svētītais ūdens,” - rakstīja svētītājs Hersonas Dimitrijs, - „dara svētu ikviena tā baudītāja dvēseli un miesu.” Baudot svēto ūdeni ar ticību un lūgšanu, tas dziedē mūsu miesas kaites. Sirdsskaidrais Sarovas Serafims pēc svēto ūdeņu grēksūdzes pieņemšanas vienmēr tiem deva baudīt svēto Kunga Kristīšanas dienas ūdeni.

Sirdsskaidrais Optinas Ambrozijs uz nāvi slimajam nosūtīja pudeli ar svēto ūdeni - un nedziedināmā slimība, ārstiem par brīnumu, atkāpās.

Starecs shimas priesteris Viricas Serafims vienmēr ieteica aplacīt produktus un ēdienu ar Kunga Kristīšanas svētku ūdeni, kas, pēc viņa vārdiem, „pats visu iesvēta”. Kad kāds smagi saslima, starecs Serafims svētīja lietot svēto ūdeni pa ēdamkarotei ik stundu. Viricas Serafims sacīja, ka nav spēcīgāku zāļu par svēto ūdeni un iesvētītu eļļu.

Ūdens iesvētīšanas kārtu, ko kalpo Kunga Kristīšanas dienā, dēvē par *lielo ūdens iesvētīšanu*. Tā ir īpaši svinīga, piepildīta ar atcerēm par Kunga Kristīšanu, kurā Baznīca redz ne tikai noslēpumaino grēku nomazgāšanu, bet arī patiesu visu ūdeņu būtības iesvētīšanu, jo tajā gremdējies Pats miesā iemiesojies Dievs.

Lielā ūdens iesvētīšana tiek kalpota divas reizes - pašos Kunga Parādīšanās svētkos un to priekšvakarā. Daži ticīgie maldīgi uzskata, ka ūdens, kurš iesvētīts šajās divās dienās, ir atšķirīgs. Patiesībā ūdens iesvētīšana svētku priekšvakarā un pašos Kunga Kristīšanas svētkos tiek veikta vienādi.

Svētītājs Jānis Zeltamute sacījis, ka svētais ūdens, kas iesvētīts Kunga Kristīšanas svētkos, daudzu gadu garumā pēc tam nebojājas, ir sveigs, tīrs un patīkams, it kā tikko būtu pasmelts no avota. Par šo Dieva brīnumu arī šodien var pārliecināties katrs no mums.

Pēc Baznīcas uzskata *agiasma* nav tikai vienkāršs ūdens ar garīgu nozīmi, bet jauns gara un miesas iesākums, Debesu un zemes vienotība, svētības un matērijas vienotība, turklāt ļoti cieša.

Lūk, kādēļ svētais ūdens pēc Baznīcas kanoniem tiek uzskatīts kā sava veida Svētā Vakarēdiena zemākā pakāpe: tajos gadījumos, kad Baznīcas loceklim viņa grēku dēļ tiek uzlikta epītīmija un aizliegums piedalīties Svēto Dāvanu saņemšanā, kanonos tiek paredzēta atruna: „Lai dzer svēto ūdeni”.

Kunga Kristīšanas svētku ūdens ir svētums, kam jābūt katra pareizticīga kristieša mājā. To saudzīgi un godbijīgi glabā goda vietā blakus ikonām.

Bez Kristīšanas svētku ūdens pareizticīgie kristieši bieži izmanto arī ūdeni, kuru iesvēta aizlūgumos visa gada garumā. To dēvē par *mazo ūdens iesvētīšanu*. Mazā ūdens iesvētīšana obligāti notiek Kunga Dzīvudarošā Krusta iznešanas svētkos un dienā, kad Baznīca atzīmē pusi no laika, kas atlicis līdz Trijādības svētkiem („Преполовление”), kad atceramies dziļā noslēpuma pilnos Pestītāja vārdus, ko Viņš sacīja samāritei: „Bet, kas dzers no tā ūdens, ko Es tam došu, tam nemūžam vairs neslāps, bet ūdens, ko Es tam došu, kļūs viņā par ūdens avotu, kas verd mūžīgai dzīvībai.” (Jņ. 4, 14)

Svēto Kristīšanas svētku ūdeni pieņemts lietot tukšā dūšā kopā ar prosforu pēc rīta lūgšanām ar īpašu dievbijību kā svētumu. „Kad cilvēks bauda prosforu un svēto ūdeni,” -

sacījis Aizdonas Georgijs, - "tad nešķīstais gars viņam netuvojas, dvēsele un miesa tiek iesvētītas, domas apskaidrojas Dieva godināšanai, un cilvēks tiecas gavēnim, lūgšanai un labiem darbiem."

PAR BAZNĪCAS SVECI

Baznīcas svece ir svēts Pareizticības mantojums. Tā ir mūsu garīgās savienības simbols ar Māti-Baznīcu. Svecēm, ko ticīgie pērk baznīcā, lai novietotu tās svečturos ikonu priekšā, ir vairākas garīgas nozīmes: tā kā svece tiek pirktā, tā ir labprātīgs cilvēka ziedojums Dievam un Viņa baznīcai; tā izsaka cilvēka gatavību paklausīt Dievam (vaska mīkstums), viņa vēlmi pielīdzināties dievišķajam, pārvērsties jaunā būtņē (sveces degšana). Svece ir arī ticības un cilvēka piederības Dievišķajai Gaismai apliecinājums. Svece vēsta par cilvēka sirds siltumu un mīlestību uz Kungu, Dievmāti, Eņģeli vai svēto, pie kura atveida ticīgais liek savu sveci.

Sveču aizdedzināšana baznīcā - daļa no dievkalpošanas, tā ir upura pienešana Dievam, un, tāpat kā nedrīkst pārtraukt dievbijīgo gaisotni baznīcā ar necienīgu, nemierīgu uzvedību, tāpat arī nedrīkst radīt nekārtību, nododot savu sveci no rokas rokā caur visu baznīcu dievkalpojuma laikā, vai vēl ļaunāk - spiesties caur cilvēkiem, lai pats noliktu sveci.

Ja gribi nolikt sveces - nāc pirms dievkalpojuma sākuma. Ir skumīgi noskatīties, kā ar nokavēšanos uz baznīcu atnākušie pašos nozīmīgākajos un svinīgākajos dievkalpojuma brīžos, kad visi godbijībā noliec galvas Dieva priekšā, traucē šo dievbijīgo gaisotni, padodot tālāk savas sveces, tādējādi traucējot citus dievlūdzējus.

Ja kāds nokavējis dievkalpojuma sākumu, lai sagaida dievkalpojuma beigas un pēc tam, ja ir tāda vēlēšanās vai vajadzība, noliek savu sveci, netraucējot citus.

Sveču pirkšana ir mazs upuris Dievam un Viņa baznīcai - brīvprātīgs un neapgrūtinošs. Tādēļ vēlams iegādāties sveces tajā baznīcā, uz kuru esi atnācis lūgties. Sveces cena nenosaka tās svētīgumu. Nav arī obligāti ievērojams noteikums, kur un cik sveces ticīgajiem jānoliek. Tomēr pēc iedibinātas tradīcijas sveci pirmkārt liek pie svētku vai baznīcas ikonas, pie svēto relikvijām (ja tādas baznīcā ir), savam svētajam, kura vārds dots kristībās, pēc tam par veselību un aizmigušajiem. Par mirušajiem sveces liek pie Golgātas, kurā attēlots Krustā sistais Pestītājs, domās lūdzoties: „Piemini, Kungs, Tavu aizmigušo kalpu (*vārds*) un piedod viņa tīšos un netīšos grēkus, un dāvini viņam Debesu Valstību." Par veselību vai kādu vajadzību sveces parasti liek Pestītājam, Dievmātei, svētajam liemoceklim Panteleimonam, kā arī tiem svētajiem, kuriem Kungs dāvājis īpašu svētību dziedināt slimības un sniegt palīdzību dažādās vajadzībās.

Nolicis sveci pie izvēlētās svētā ikonas, domās saki: „Svētais (*vārds*), lūdz Dievu par mani, grēcīgo (*vai tā cilvēka vārds, par kuru lūdzies*)" Pēc tam pieej, pārkrusties, paklanies un noskūpsti ikonu.

Jāatceras: lai lūgšanas tiktu uzklausītas, jālūdzas ar ticību, ka svētais spēs palīdzēt un aizlūgt Dieva priekšā par tevi, un ar vārdiem, kas nāk no sirds.

Ja liec sveci pie ikonas, kurā attēloti visi svētie, pievērs savu prātu visam svēto Debesu kareivju pulkam un lūdzies: „Visi svētie, lūdziet Dievu par mums." Visi svētie vienmēr lūdz Dievu par mums. Viņš žēlo mūs visus un ar labvēlību uzklausa Savu svēto lūgšanas.

PAR EVAŅĒLIJA, KRUSTA, GODĀJAMO RELIKVIJU UN IKONU GODINĀŠANU

Godinot Svēto Evaņģēliju, krustu, godājamās relikvijas un ikonas (skūpstot un paklanoties tām) pienākas ievērot kārtību, nesteigties un negrūstīties, klanīties divas reizes pirms un vienu reizi pēc svētuma skūpstīšanas. Paklanīšanās jāveic, kā pieklājas - klanoties līdz jostas vietai,

skarot ar roku zemi. Klanoties Pestītāja ikonai, jāskūpstā ikonā attēlotā tēla kāja (ja Pestītāja atveids līdz jostasvietai - roka); Dievmātes un svēto ikonām skūpstām tēla roku; klanoties Ne Rokām Darinātā Pestītāja atveidam un Jāņa Kristītāja Galvas nociršanas ikonai - matu šķipsnu.

Ikonā var būt attēloti vairāki svētie, bet liela lūdzēju pieplūduma gadījumā ikonu skūpstā vienreiz, lai neaizturētu citus un tādējādi netraucētu godbijību baznīcā.

Pestītāja ikonas priekšā pie sevis var skaitīt Jēzus lūgšanu: „Kungs Jēzu Kristu, Dieva Dēls, esi man, grēciniekam (grēciniecei) žēlīgs" vai „Kungs, apžēlojies par mani, grēcīgo."

Vissvētās Dievadzemdētājas ikonas priekšā var lūgties: „Vissvētā Dievadzemdētāja, glāb mūs."

Godājamā un Dzīvudarošā Kunga Krusta priekšā skaita lūgšanu: „Tava Krusta priekšā mēs klanāties, Valdītāj, un Tavu Svēto Augšāmcēlšanos slavējam."

PIRMĀS LŪGŠANAS

Lūgšana Svētajam Garam

Debesu Kēniņ, Iepriecinātāj, Patiesības Gars, Kas visur esi un visu piepildi, Tu visa laba Saturētāj un Dzīvības Devēj, nāc un mājō mūsos, un šķīstī mūs no visas nešķīstības, un, Žēlīgais, atpestī mūsu dvēseles.

Lūgšana Vissvētajai Trijādībai

Vissvētā Trijādība, apžēlojies par mums; Kungs, šķīstī mūs no grēkiem; Valdītāj, piedod mūsu noziegumus; Svētais, apmeklē un dziedini mūsu vājības Tava vārda dēļ.

Kunga lūgšana

Mūsu Tēvs debesīs, svētīts lai top Tavs Vārds. Lai nāk Tava valstība. Tavs prāts lai notiek kā debesīs tā arī virs zemes. Mūsu dienīško maizi dod mums šodien. Un piedod mums mūsu parādus, kā arī mēs piedodam saviem parādnikiem. Un neieved mūs kārdināšanā, bet atpestī mūs no ļaunā.

Ticības aplicība

Es ticu uz vienīgo Dievu Tēvu Visavaldītāju, debesu un zemes, visu redzamo un neredzamo lietu Radītāju.

Un uz vienīgo Kungu Jēzu Kristu, Dieva Dēlu, Vienpiedzimušo, Kas no Tēva dzemdīnāts pirms visa mūža. Gaisma no Gaismas, Īstens Dievs no īstena Dieva, dzemdīnāts, ne radīts, ar Tēvu vienādas būtības, ar Viņu viss ir tapis. Kas mums, cilvēkiem, par labu un mūsu pestīšanas labad ir nokāpis no debesīm un ieņēmts miesā no Svētā Gara un Jaunavas Marijas, un tapis cilvēks. Arī Krustā sists mūsu labad pie Pontija Pilāta un cietis, un aprakts. Un Augšāmcēlies trešā dienā pēc Rakstiem. Un Uzkāpis debesīs, un sēd pie Tēva labās rokas. Un atkal nāks godībā tiesāt dzīvos un mirušos, un Viņa valstībai gala nebūs.

Un uz Svēto Garu, Kungu, Kas dzīvu dara un no Tēva iziet, un līdz ar Tēvu un Dēlu ir pielūdzams un augsti slavējams, Kas runājis caur praviešiem.

Uz vienīgo Svēto, Biedroto un Apustulisko Baznīcu.

Es aplicīnu vienu vienīgu kristību par grēku piedošanu. Es ceru uz mirušo uzmodināšanu. Un nākamā mūža dzīvošanu. Āmen.

Dziesma Dievmātei

Esi sveicināta, Dievadzemdētāja Jaunava, Dieva apžēlotā Marija, Kungs ir ar Tevi, Tu esi augstiteicama starp sievietēm, un augstiteicams ir Tavas miesas Auglis, jo mūsu dvēseļu Pestītāju esi dzemdējusi.

Ir draudzes, kurās lieto arī agrāko dziedājuma variantu: Priecājies, Dievadzemdētāja Jaunava, Tu Dieva apžēlotā Marija, Kungs ir ar Tevi, Tu esi svētīta starp sievietēm, un svētīts ir Tavas miesas Auglis, jo mūsu dvēseļu Glābēju Tu esi dzemdējusi.

Patiesi pienākas

Patiesi pienākas svētīgu teikt Tevi, Dievadzemdētāju, Mūžamsvētīgo un Visnevainīgo, un mūsu Dieva Māti. Mēs augsti teicam Tevi, Patieso Dziesvadzemdētāju, Kas esi cienījama augstāk par Ķerubiem un slavējama daudz augstāk par Sērafiem, Kas Jaunavībā Dievu Vārdu esi dzemdējusi.

Svētdienas dziesma pēc Evaņģēlija lasīšanas

Kristus Augšāmcelšanos redzējuši, klanāmieš Svētam Kungam Jēzum, Kas vienīgs ir bez grēka. Tava Krusta priekšā mēs klanāmieš, Kristu, un Tavu Svēto Augšāmcelšanos teicam un slavējam, jo Tu esi mūsu Dievs, bez tevis mēs cita Dieva nezinām, Tavu vārdu piesaucam. Nāciet, visi ticīgie, godāsim Kristus Svēto Augšāmcelšanos, jo, raugi, caur Krustu līksmība nāca visai pasaulei. Vienmēr slavēdami Kungu, mēs teicam Viņa Augšāmcelšanos, jo Viņš Krusta mokas izcietis, nāvi ar nāvi iznīcinājis.

Vissvētās Dievadzemdētājas dziesma

Mana dvēsele slavē Kungu, un mans gars gavilē par Dievu, manu Pestītāju.

Mēs augstiteicam Tevi, Patieso Dievadzemdētāju, Kas esi cienījama augstāk par Ķerubiem un slavējama daudz augstāk par Sērafiem, Kas jaunavībā Dievu Vārdu esi dzemdējusi.

Jo Viņš ir uzlūkojis Savas kalpones pazemību, no šī laika visi bērnu bērni teiks mani svētīgu.

Mēs augstiteicam Tevi, Patieso Dievadzemdētāju, Kas esi cienījama augstāk par Ķerubiem un slavējama daudz augstāk par Sērafiem, Kas jaunavībā Dievu Vārdu esi dzemdējusi.

Jo Varenais lielas lietas pie Manis darījis, un svēts ir Viņa Vārds, un Viņa žēlastība paliek uz radu radiem pie tiem, kas Viņu bīstas.

Mēs augstiteicam Tevi, Patieso Dievadzemdētāju, Kas esi cienījama augstāk par Ķerubiem un slavējama daudz augstāk par Sērafiem, Kas jaunavībā Dievu Vārdu esi dzemdējusi.

Viņš darījis varenus darbus ar Savu elkoni, un izklīdinājis tos, kas ir lieli savā sirdsprātā.

Mēs augstiteicam Tevi, Patieso Dievadzemdētāju, Kas esi cienījama augstāk par Ķerubiem un slavējama daudz augstāk par Sērafiem, Kas jaunavībā Dievu Vārdu esi dzemdējusi.

Viņš varenos nogāzis no augstiem troņiem un paaugstinājis zemos. Izsalkušos Viņš pildījis ar labumiem, un bagātos Viņš atstājis tukšus.

Mēs augstiteicam Tevi, Patieso Dievadzemdētāju, Kas esi cienījama augstāk par Ķerubiem un slavējama daudz augstāk par Sērafiem, Kas jaunavībā Dievu Vārdu esi dzemdējusi.

Viņš gādājis par Savu kalpu Israēlu, un pieminējis Savu žēlastību. Kā Viņš runājis uz mūsu tēviem, uz Ābrahāmu un viņa dzimumu mūžīgi.

Mēs augstiteicam Tevi, Patieso Dievadzemdētāju, Kas esi cienījama augstāk par Ķerubiem un slavējama daudz augstāk par Sērafiem, Kas jaunavībā Dievu Vārdu esi dzemdējusi.

Taisnā Simeona Dievasaņēmēja lūgšana

Kungs, lai nu Tavs kalps aiziet mierā, kā Tu esi sacījis; jo manas acis ir redzējušas Tavu pestīšanu, ko Tu esi sataisījis visiem ļaudīm. Gaismu, apgaismot pagānus, un par slavu Saviem Israēla ļaudīm.

Aizlūgums - viens no dievkalpojuma veidiem, kurā lūdzam Jēzu Kristu, Dievmāti vai svētos: 1) kādā vajadzībā; 2) pateicībā; atkarībā no baznīcas kopējām vai arī individuālas personas vajadzībām. To var noturēt gan pēc, gan pirms Liturģijas, vai rīta un vakara dievkalpojuma. Var noturēt ne tikai baznīcā, bet arī mājās.

Altāris - (latīņu val. *altaria, altarium*; no *altus* - augsts un *ara* - paaugstinājums, upura galds). Altāris ir galvenā dievnama daļa, pakāpienu vai nedaudz augstāka par pārējām dievnama divām daļām (vidusdaļu un priekšnamu); vērsta uz austrumiem. Altāris simbolizē augstāko pasauli, debesis, kur mīt Dievs, tāpat zemi, no kuras Jēzus devās sludināt, kur iedibināja Vakarēdienu, kur cieta krusta nāvi, kur notika Viņa augšāmcelšanās un uzkāpšana debesīs. Altārī var atrasties vienīgi svētkalpotāji un piekalpotāji, lajiem un sevišķi sievietēm, altārī ieiet aizliegts.

Altārgalds, tronis - galds, kas atrodas altāra centrā. Uz tā atrodas Evaņģēlijs, krusts, antimins, Dāvanu šķirstiņš, septiņzūburu svečturis.

Amvons - (grieķiski „paaugstinājums”). Vieta solejā iepretim Ķēniņa durvīm. Uz tā diakons iznāk lasīt ektēnijas un Evaņģēliju.

Analojs - (grieķiski „grāmatu paliktnis”). Īpašs, augsts, četrstūrainis galdiņš ar slīpu virsmu, uz kura tiek svētos Rakstus, kad diakons lasa Evaņģēliju. Uz tā novieto arī ikonas.

Antidors - (grieķiski „dāvanas vieta”). Prosforas daļas pēc sv. Jēra izņemšanas. Antidoru izdala Liturģijas beigās. Antidors jāapēd pirms citas barības ēšanas. Antidoru nedod cilticībniekiem un nekristītiem.

Antimins - bīskapa iesvētīta zīda vai līnu drēbe. Atrodas uz altārgalda un attēlo Kristus guldišanu kapā un četrus evaņģēlistus. To lieto Liturģijas laikā, bez antiminsa Euharistiju nevar kalpot. Antiminsā ir iesūts kāds svēto vai mocekļu relikviju gabaliņš. Tas tiek darīts, turpinot pirmkristiešu tradīciju liturģiju kalpot virs mocekļu kapavietas. Arī mūsdienās zem katra altāra galds baznīcās ir kāds relikviju gabaliņš vai tiek lietots antimins. Antiminsu sāka lietot tad, kad priesteru kalpošana tika apspiesta, tādēļ to mēdz dēvēt arī par pārnēsājamo altāri.

Apustuļi - (grieķu val. *apostolos* - sūtņi, vēstneši). Kristus mācekļi, kurus Viņš izvēlēja, lai tie pasaulē nestu Labo vēsti par Dieva Valstību.

Arhierejs, virsgans - (grieķu val. *archiereus* - virspriesteris). Kopīgs nosaukums bīskapu kārtas svētkalpotājiem (bīskapiem, arhibīskapiem, metropolītiem, ekzarhiem, patriarhiem)

Artoss - (grieķu val. *artos* - raudzēta maize). (Ap.d. 20:7; 1.Kor. 10:16-17; 11:23-28). Raudzēta maize, kas tiek svētīta Lieldienu dienā, lasot īpašu lūgšanu. To glabā dievnāmā visu nedēļu pēc Lieldienām uz analoja pretī ikonostasam, bet sestdienā sadala un izdala ticīgajiem kā svētumu, kam jāatgādina par Pestītāja klātbūtni.

Bīskaps - (grieķu val. *episkopo* - uzraugs). Bīskaps ir augstākā garīgā persona, kas var veikt visus sakramentus, noturēt visus dievkalpojumus, iesvētīt citus garīgos amatos, iesvētīt dievnamus, mirres un antiminsu. Visi bīskapi ir savā starpā līdzīgi. Bet atkarībā no personīgiem nopelniem, pilsētas vai apgabala nozīmes, kur bīskapi kalpo, viņiem piešķir dažādus goda nosaukumus:

arhibīskapa, metropolīta vai patriarha titulus. Ignātijs Dievnesejs vēstulē Filadelfiešiem saka: „Bez bīskapa nedariet neko, kas attiecas uz baznīcas lietām. Tikai tā Euharistija ir patiesa, kas tiek veikta ar bīskapa rokām vai ar to starpniecību, kurus tās veikšanai viņš pats ir iecēlis”.

Diakons - (grieķu val. *diakono* - kalpotājs). Diakons palīdz bīskapam un priesterim dievkalpošanā, patstāvīgi svētkalpošanu veikt nevar. Pieder svētkalpotāju kārtai.

Diskoss - šķīvis, uz kura tiek novietotas dievkalpojumam sagatavotās prosforas, simbolizē trauku, ko Lielajā ceturtdienā pēdējā Vakarēdienā lietoja Jēzus Kristus un apustuļi.

Draudze (Приход) - 1) zemākā Baznīcas administratīvā vienība; baznīcas kopība, kas sastāv no klēra un lajiem. 2) ticīgie, kas apmeklē konkrētu dievnamu.

Ektēnija - (grieķu val. *ektenh* - izplatīšanās, stiepta lūgšana). Lūgšana, kas sastāv no vairākiem īsiem lūgumiem, ko pavada kora dziedājums: "Kungs, apžēlojies", "Dod, Kungs", "Tev Kungs" un beidzas ar svētkalpotāja uzsaukumu. Izšķir: lielā, mazā, trīskāršā, lūdzamā u.c. ektēnijas.

Garīdzniecība - svētkalpotāji, iedalās melnajā un baltajā garīdzniecībā:

- **garīdzniecība, baltā** - svētkalpotāji, kas ir laulībā.
- **garīdzniecība, melnā** - svētkalpotāji, kas pieņēmuši mūka kārtu.

Gavēnis - atturības laiks, lai cienīgi varētu sagaidīt svētkus. Nozīmē atturību ne tikai no ēdiena, bet arī dažādām izklaidēm (TV, dažādi pasākumi), laiks pastiprinātai labo darbu veikšanai, pastiprinātai grēku nožēlai u.c. Pareizticīgajā Baznīcā ir četri vairākdienu gavēņi pirms lieliem svētkiem: pirms Kristus Augšāmcelšanās svētkiem (Lieldienām) - Lielais gavēnis, pirms Kristus Piedzimšanas svētkiem - Kristus Piedzimšanas jeb Filipa gavēnis, Dievmātes Aizmigšanas gavēnis un Pētera-Pāvila gavēnis. Visa gada garumā trešdienās un piektdienās tiek ievērots vienas dienas gavēnis; trešdienās - pieminot Pestītāja nodošanu ciešanām, piektdienās - godinot Viņa Ciešanas un Krusta nāvi.

Grēksūdze, grēksūdzes noslēpums, grēku nožēlas noslēpums - Grēku sūdzēšanas noslēpumā cilvēks saņem svētību, kas šķīsta no grēkiem, kas izdarīti pēc kristības.

Ikona - (grieķiski „tēls”, „attēls”). Jēzus Kristus, Dievmātes, svēto, kāda Baznīcas vai Evaņģēlija notikuma attēlojums (parasti uz dēļa). Ikona ir jāsaprot kā neredzamās pasaules redzams attēls. Dogmatiski ikonu godāšana tika pamatota VIII gs. VII Vispasaules koncilā.

Ikonostass - (grieķu val. *eikonostasion*). Ikonu siena, kas atdala altāri no pārējās baznīcas telpas

Ipodiakons, hipodiakons - baznīcas kalpotājs starp lasītāju un diakonu, kas izpilda dažādas piekalpošanas dievkalpojuma laikā; parasti piekalpo arhierejam.

Katehēze - īss kristīgās ticības pamatmācības izklāsts jautājumu un atbilžu formā (galvenokārt ticīgo apmācībai).

Kafizma, katizma - (grieķiski „sēdēšana”, „sēdama lūgšana”). Kafizma ir viens no 20 daļījumiem, kādos sadalīti visi psalmi. To lasīšanas laikā baznīcā atļauts sēdēt.

Klērs - (grieķu val. *klēros* - loze (sākumā garīdzniekus izraudzījās ar lozēšanu)). 1) visu svētkalpotāju un Baznīcas kalpotāju kopums, garīdzniecība; 2) vienas baznīcas svētkalpotāju un baznīcas kalpotāju kopums.

Kliross - 1) īpaša vieta labajā un kreisajā solejas daļā, kur dievkalpojuma laikā stāv lasītāji un dziedātāji; 2) tā sauc arī pašus korus - labais un kreisais vai pirmais un otrs kliross.

Klosteris (Монастырь) - 1) mūku vai mūķeņu kopienas, kurām ir viens nolikums (reglaments); 2) dievkalpošanas, dzīvošanas,

saimniecības būves, kas pieder šādai kopienai. Sāka dibināt 4. gs. Ēģiptes tuksnešos.

Krusta gājiens (Крестный ход) - garīdznieku un ticīgo gājiens ar krustiem, ikonām, karogiem un citiem svētumiem, apkārt baznīcai, no vienas baznīcas uz otru vai uz kādu svētvieta. Apkārt baznīcai krusta gājiens tiek veikts Lieldienās (simboliski attēlo mirrūnesēju sievu iešanu uz Kunga kapu), Kunga Kristību svētkos (arī, piem., uz kādu ūdenstilpni (upi, ezeru, aku), kur tiks iesvētīts ūdens), dievnama altārsvētkos un ārkārtas gadījumos - stihiskās nelaimēs, nozīmīgos notikumos.

Ķēniņa vārti jeb durvis - Ķēniņa vārti ir centrālās ikonostasa durvis, galvenā ieeja altārī. Caur šīm durvīm Dieva mielastā iznāk Debesu Ķēniņš - Jēzus Kristus. Uz Ķēniņa durvīm parasti attēlo Labās vēsts Pasludināšanu Jaunavai Marijai, erceņģeli Gabrielu un četrus evaņģēlistus: Mateju, Marku, Lūku un Jāni. Tas nozīmē, ka uz altāra tiek atnests cilvēces pestīšanas upuris, par ko Jaunavai Marijai pasludināja erceņģelis Gabriēls un ko mēs uzzinām no evaņģēlistu grāmatām. Ķēniņa Vārtu atvēršana attēlo Debesu Valstības atvēršanos

cilvēkiem

Ķerubu dziesma - baznīcas dziedājums, ko dzied Lielās ieiešanas laikā Jāņa Zeltamutes liturģijā un Vasīlija Lielā liturģijā (izņemot Lielajā ceturtdienā un Lielajā sestdienā).

Lajs - (grieķu val. *laikos, laos* - tauta). Cilvēks, parasts draudzes loceklis, kas nav svētkalpotājs.

Lampada - eļļas lampiņa, kas tiek iedegta uz altāra, upurgalda un ikonu priekšā baznīcā vai mājās. Var būt iekārta ķēdītēs vai novietojama uz galda.

Liturģija, Dievišķā liturģija (Литургия, Обедня) - (grieķiski „kopīga, sabiedriska kalpošana”, „darbs”). Ar šo vārdu tiek norādīts, ka piedalīties liturģijā pienākas visiem draudzes locekļiem. Liturģijā piemin visu Jēzus dzīvi no piedzimšanas līdz debesīs pacelšanai. Dievkalpošana, kurā notiek Dievmielasta jeb sv. Vakarēdiena noslēpums. Liturģija parasti beidzas ap pusdienas laiku, tāpēc to arī sauc par pusdienas dievkalpošanu. Liturģijā kristīgie piemin Pestītāja un Kunga Jēzus piedzimšanu, Viņa mācību, ciešanas, nāvi, augšāmcelšanos un debesīs pacelšanos.

Liturģiskās krāsas (svētkalpotāju apģērbos u.c.) - altāra pārklāji un garīdznieku dievkalpojuma tērpi ir dažādās krāsās un tās ir atkarīgas no svētkiem, kādi tiek svinēti dievkalpojumā. **Sarkanā** krāsa ir Kristus Augšāmcelšanās svētku nedēļas krāsa, arī mocekļu piemiņas dienās; **zelta un dzeltenā** krāsa - Kunga svētkos (Kristus Piedzimšanas, Kunga Pretimņemšanas templī, Kunga Apskaidrošanās, Kunga Debesbraukšanas svētkos), svētdienās, apustuļu un svētītāju piemiņas dienās; **baltā** krāsa - Kunga Kristību svētkos (Dieva Parādīšanās svētkos); **zilā un baltā** krāsa Dievmātes svētkos (Dievmātes Ievešanas templī, Labās Vēsts Pasludināšanas, Dievmātes Aizmigšanas svētkos), arī Eņģeļu svētkos; **violetā vai tumšsarkanā** - Kunga Krusta svētkos (Krusta Pacelšanas u.c.); **zaļā** - Svētās Trijādības, Svētā Gara, Kunga ieiešanas Jeruzalemē svētkos un arī sirdsskaidro piemiņas dienās; **melnā** krāsa (vai citu krāsu tumšie toņi) - Lielā Gavēņa dievkalpojumos. Lieldienu svētkos svētkalpotāji tērpijas pēc kārtas vairāku krāsu tērpos. Bērēs tiek lietoti baltie tērpi.

Metropolīts - (grieķu val. *mēropolitēs*). Bīskaps, kurš vada provinces vai valsts baznīcu.

Noslēpumi, sakramenti - (grieķu val. *musthorion*, latīņu val. *sacramentum*, krievu val. *таинства*). Pēc Pareizticīgās Baznīcas mācības Noslēpumi ir Dieva iedibinātas svētdarbības, kurās zem redzamas zīmes ticīgajiem tiek nosūtīta neredzama Dieva žēlastība, kas visus kristiešus vieno un tos svētī. Pareizticīgajā Baznīcā ir 7 Noslēpumi: Kristības, Mirru svaidīšana, Dievmielasts, Grēku sūdžēšana, Priesterība, Lauība, Eļļas svaidīšana.

Patriarhs - (grieķu val. *patriarch* - dzimtas aizsācējs). Agrāk šis tituls tika attiecināts uz Sinedriona priekšsēdētāju, bet kristīgajā Baznīcā iesākumā piederēja visiem bīskapiem. Tagad - vietējās, patstāvīgās (autokefālās) Pareizticīgās Baznīcas vadītāja tituls. To izvēl vietējā koncilā. Šo titulu noteica IV Vispasaules koncils 451 g.

Priestermūks, priesteris-mūks, hieromūks - priesteris, kam ir mūka kārta.

Proskomīdija (Проскомидия) - (grieķiski „atnesu”, „pienesu”). Liturģijas pirmā daļa. Nozīmē pienešanu, jo šinī laikā noslēpuma veikšanai tiek pienesti vīns un maize. Proskomīdija ticīgajiem atgādina Kristus piedzimšanu. Viņš nāca pasaulē ciest nāves mokas par cilvēku grēkiem. Proskomīdijā sagatavo piecas prosforas no kurām izņem daļiņas un liek uz diskosa. No pirmās prosforas - Jēzum Kristum (Jērs); otrās - Dievmātei (uz diskosa novieto Jēram labajā pusē); trešās - izņem deviņas daļas par godu svētajiem: Jānim Priekštecim, praviešiem, apustuļiem, apgaismotājiem, mocekļiem, mantasnekārīgajiem, apustuļiem līdzīgiem, svētajiem un Jānim Zeltamutem vai Vasīlijam Lielajam (liek Jēram kreisajā pusē); ceturtais - daļas par dzīvo kristīgo ļaužu veselību; piektās - par mirušo dusēšanu. Daļas no 4-ās un 5-ās prosforas novieto Jēra priekšā. Proskomīdiju veic priesteris vai virsgans uz upurgalda altārī laikā, kad baznīcā tiek lasītas stundas.

Reģents - (latīņu val. *regens* - valdošais). Baznīcas kora vadītājs un diriģents.

Sešpsalme - Sešas izvēlētas Dāvida dziesmas (3., 37., 62., 87., 102., 142.), ko lasa rīta dievkalpojuma sākumā, nodzēšot gaismas un klusumā.

Soleja (grieķiski „paaugstinājums”) - Soleja ir altāra grīdas paaugstinājums ikonostasapriekšā. Soleja ir it kā altāra turpinājums. Uz āru esošo solejas daļu Ķēniņa Vārtu priekšā sauc par amvonu, bet sānos novietoti klirosi.

Sv. Dāvanas (Дары, святые) - tā Pareizticīgo Baznīcā sauc maizi (prosforas daļiņas) un vīnu sv. Euharistijas noslēpumā pēc to iesvētīšanas par Kristus Miesu un Asinīm, ko pēc tam ticīgie ļaudis saņem sv. Vakarēdienā.

Sv. Jērs - Četrstūrainā daļiņa ko proskomīdijas laikā izņem no pirmās prosforas un kas Euharistiskā kanona beigās pārvēršas par Kristus Miesu. No prosforas šo daļiņu izņem par piemiņu Kristum, jo Jēzus Kristus kā Jērs pienesā sevi par upuri cilvēka grēku dēļ.

Sv. Mirru svaidīšanas noslēpums, Svaidīšana ar mirrēm (krievu val. *таинство Миропомазания*; grieķu vai. *crivsmā*; latīņu val. *confirmatio*) - viens no Pareizticīgās Baznīcas noslēpumiem. Baznīca māca, ka pieres, acu, mutes, deguna, ausu, roku un kāju virsmu apzīmēšana ar sv. mirrēm sākot vārdus "Sv. Gara zīmogs" cilvēkam, kurš Kristību noslēpumā pievienots Baznīcai, dod īpašu Dieva žēlastību. Pieri svēta prāta iesvētīšanai; acis, ausis, degunu un muti - ārējo sajūtu - redzes, dzirdes, ožas un garšas iesvētīšanai; krūtis - sirds iesvētīšanai; rokas un kājas - kristīgu cilvēka darbu un visa viņa dzīves ceļa iesvētīšanai. Iesākumā veica tikai bīskapi vienkārši ar roku uzlikšanu. Ja bīskaps pats kristīja, tad abus noslēpumus izdarīja vienu pēc otra, kā to dara arī šodien. No 4. gs. to sāk izdarīt arī priesteri ar bīskapa iesvētītām mirrēm praktisku iemeslu dēļ: kristāmo bija tik daudz, ka bīskaps ne vienmēr visur varēja ierasties pats, lai visiem uzliktu rokas. Nozīmē Svētā Gara saņemšanu. Apzīmējot cilvēka acis, degunu, ausis, muti, rokas un kājas ar mirrēm priesteris saka: "Svētā Gara dāvana-zīmogs".

Ticības simbols - īss kristīgās ticības pamatmācības izklāsts. Pieņemts 325. gadā Nīkejā I Vispasaules koncilā un papildināts 381. gadā Konstantinopolē II Vispasaules koncilā.

Upurgalds (Жертвенник) - galds, kas atrodas altāra ziemeļu pusē pa kreisi no altārgalda. Uz tā tiek liktas liturģijai vajadzīgās dāvanas: maize un vīns; liturģijai vajadzīgie trauki un lietas: diskos, biķeris, zvaigznīte, šķēps un karote. Uz tā notiek proskomīdija, bet liturģijas laikā uz tā atrodas baznīcas trauki.

Vārdnīcas sagatavošanā izmantoti materiāli no www.eleison.lv.